

Historische Kring Maarssen

Naar erkend scharreivlees

Slagerij
Dorresteyn
sinds 1882

Nassastraat 4
Tel. 0346 - 561219
Maarssen

RADIO - T.V.
ELECTR. HUISHOUDELIJK
+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP
+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron
Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Luna
Schilderstechnieken

Burg. Egginkstraat 53
3604 AP Maarssen
Mobiel 06-537 446 50
Telefoon 0346-573 305

bodyfashion

beenmode lingerie badkleding

Langegracht 55 © 0346 575343 3601 AK Maarssen

Inhoudsopgave

- 62 Colofon
- 63 Van de redactie
- 63 Kringnieuws
- 64 Rectificaties
- 65 Excursie 2012
- 66 In 1812 een grote ramp in Tienhoven
- 67 De Kaatsbaan, deel 18
- 68 Rouwborden in de Hervormde kerk van Maarssen, deel 1
- 71 De ontwikkeling van wegen en water, deel 3
- 75 Oprichting en hoogtepunten van de eerste jaren van de Historische Kring
- 78 Interview met de heer Kees Siero
- 81 Bijzondere gebeurtenissen en maatregelen van 1810-1813
- 89 Uit het foto-archief van Jan J. van Dijk, deel 6
- 91 Uit de oude schoenendoos, deel 51

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Colofon

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

- Bestuur:** Bas Groenendijk, voorzitter
Ria Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346.575222
Ronald van Tongeren, penningmeester
Tineke Barneveld
Hans van Bommel
Henk Blaauw
Bert de Ruiter
Arie de Zwart
- Leden van verdienste:** C.W.P. Bloemendaal (27-02-2003)
drs. W. Smits (10-02-1994)
- Ereleden:** Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema (23-02-2006)
B. de Ruiter (21-02-2002)
J.H. Sagel (22-02-2001)
B. Visschedijk (26-02-2009)
Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000)
Mevr. A. Wolters-Dekkers (03-03-2011)
A. de Zwart (03-03-2011)
- Redactie:** Bert de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen,
tel.: 0346.563599, e-mail: bjruiter@ziggo.nl
(verkoop losse nummers) ISSN: 1384-0967

Ria Tijhuis, Bloemstede 434, 3608 VB Maarssen,
Tel.: 0346.575222, e-mail: riatijhuis@hotmail.com

Nelleke Hendrikse

Eugène van Diepen, e-mail: eugenevandiepen@online.nl
- Lidmaatschap:** Het lidmaatschap kost € 14 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april). Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met Ronald van Tongeren, Wilhelminaweg 1a, 3603 CR Maarssen, tel.: 0346.556696, e-mail: rtongere@ziggo.nl.
Eventuele stortingen op ons gironummer 2907376 t.n.v. penningmeester Historische Kring Maarssen.
- Werkgroep archief/bibliotheek:** Nel van Haaften en Ria Tijhuis,
e-mail: riatijhuis@hotmail.com
- Werkgroep archeologie:** Henk Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen,
tel.: 0346.562425
- Website H.K.M.:** www.historischekringmaarssen.nl
E-mailadres H.K.M.: bestuur@historischekringmaarssen.nl
Vormgeving en druk: Kaldenbach Grafische Producties - Maarssen,
www.kaldenbach.nu

Van de redactie

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 1 oktober 2012.

Kringnieuws

Schenkeningen

De heer Bonouvrié schonk ons een fraaie luchtfoto van Oud-Zuilen en de Maarsseveense Plassen.

Van de heer W.J.A. van Wijk uit Maastricht (oud-Maarssenaar) ontvingen wij een boekje geschreven door kapelaan R.W.J. Peters m.b.t. de geschiedenis van de Parochie Maarssen, uit de boedel van zijn overleden broer E.P. van Wijk, die priester is geweest. Een klein, maar zeer interessant boekwerkje dat de geschiedenis van de RK-Kerk in Maarssen beschrijft tot 1885.

Van de heer Van der Linden ontvingen we kopieën van getekende afbeeldingen uit de Vechtstreek, die tussen 1957 en 1967 verschenen zijn in de Volkskrant. Verrassend!

Van de heer Gerard Heus ontvingen wij een mooie aflevering van het vroegere Maarssense weekblad De Magneet, de editie van 26 oktober 1977.

Van de Historische Kring Loosdrecht ontvingen we 4 prentjes uit 1744 van J. de Beyer:

1. Het dorp Kokkenge, langs de Lange Vlietsche Vaart te zien.
2. Het dorp Kokkenge, langs de Bijleveldsche Vaart te zien.
3. De Ridder Hofstad de Haar.
4. De kerk van de Haar.

Het bestuur wil de schenkers hartelijk bedanken voor deze aanwinsten voor onze bibliotheek.

Hebt u ook afbeeldingen van situaties, gebouwen, wegen, personen enz. waarvan eventueel kopieën gemaakt kunnen worden voor het archief van de Historische Kring? Ook bij twijfel kunt u gerust

contact opnemen. Zie voor adressen de tweede pagina van het periodiek.

Activiteiten

Op 4 april jl. hebben Hans van Bommel en Bert de Ruiter voor de Historische Kring Breukelen een lezing verzorgd over het Merwedekanaal.

De excursie op 12 mei jl. naar het Zuiderzeemuseum. Zie voor een kort verslag elders in dit periodiek.

Bij de manifestatie Tienhoven Toont op 29 september a.s. zal de Kring vertegenwoordigd zijn met een informatiestand bij museum Vredegoed aan de Heuvellaan.

Publicaties

Het boek over Huis ter Meer door Jaap Kottman ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Kring op 11 september zal onder meer een jubileumgeschenk voor de leden zijn. Daarnaast komt het ook in de verkoop. Het verschijnt waarschijnlijk eind augustus of begin september van dit jaar.

In mei/juni 2009 verscheen het wandel- en fietsboekje 'De Daalsedijkroute' voor het gedeelte van de gemeente Utrecht. De Daalsedijk(-weg) vormde een gedeelte van de weg Utrecht-Amsterdam v.v. tot de komst in 1812 van de (Amsterdamse) Straatweg. De Kring heeft de taak op zich genomen een publicatie te verzorgen betreffende het Maarssense gedeelte van de oude route. Dit wandel- en fietsboekje is voor een groot gedeelte in concept gereed. De vermoedelijke verschijningstijd is half november dit jaar.

Oproep

Het Vechtstreekmuseum en de Historische Kringen van Loenen, Breukelen en Maarssen werken samen aan een nieuwe tentoonstelling voor 2013. Hiervoor zijn wij op zoek naar objecten om als bruiklenen te exposeren. Dit betreft leuke historische voorwerpen of documenten met betrekking tot industrieën in de Vechtstreek, uit de periode vanaf 1800.

Heeft u nog iets leuks in huis of in het archief van uw (voormalig) bedrijf? Staat er bijvoorbeeld nog een FAM stofzuiger op uw zolder? Of heeft u nog een product van de Glashut bij Oud Over, een snijmachine van Pe De of een ander interessant voorwerp uit het industriële verleden van Stichtse Vecht? Laat het ons dan weten en mail naar tentoonstellingen@vechtstreekmuseum.nl

Afscheid Karin Strengers

Op initiatief van het Erfgoedhuis Utrecht (nu Land-schap Erfgoed Utrecht) werd in 2007 een leemtelijst samengesteld van onderwerpen het bestuur betreffende waarvan in de provincie weinig bekend was. Daarbij werden 1747, 1787, 1795, 1813 en 1848 de sleuteljaren. Naar de eerste twee jaren in Maarssen verrichtte drs. Roel Mulder onderzoek en publiceerde dat in twee mooie artikelen in ons periodiek van 2008. Toen hij een andere functie kreeg heeft mevrouw Karin Strengers-Olde Kalter de andere jaren voor haar rekening genomen. De eerste studie (1795) is gepubliceerd in februari 2011. De bestuurlijke elite na 1813 werd in drie delen beschreven in de andere periodieken van 2011. In 2012 heeft zij nog drie delen over de 19e eeuw gepubliceerd. De in totaal zeven publicaties van Karin waren heel welkome bijdragen, helder geschreven en onderbouwd door veel archief- en literatuuronderzoek. Karin, bedankt voor deze bijdragen. We hopen dat we nog niet definitief afscheid van je hoeven te nemen.

Programma 2012/2013

Zaterdag 8 september 2012. Open Monumentendag. De kring zal overdag met een kraam vertegenwoordigd zijn bij het Slot Zuylen.

Zaterdag 29 september 2012. Tienhoven Toont. HKM overdag met een kraam bij Museum Vredegoed.

Donderdag 4 oktober 2012. Lezing Jaap Kottman over Huis ter Meer, in de Open Hof

Zaterdag 3 november 2012. Vrijwilligersmarkt. HKM overdag met kraam op winkelcentrum Bisonspoor.

Dinsdag 13 november 2012. Herhaling lezing Hans van Bommel over het Merwedekanaal, in Merenhoef.

Donderdag 29 november 2012. Lezing René Voorburg over de Peutingen Kaart, in de Open Hof.

Donderdag 10 januari 2013. Lezing Rutger de Graaf over de NH-Kerk, gehouden in de Open Hof.

Donderdag 7 maart 2013. Jaarvergadering HKM met na de pauze een lezing van Cees Bloemendaal, in de Open Hof.

Donderdag 18 april 2013. Vervolg lezing Hans van Bommel over het kanaal en industrie, in de Open Hof.

Zaterdag 1 juni 2013. Jaarmarkt Maarssen-Dorp. HKM overdag met kraam op de markt.

Zaterdag 8 juni 2013. Jaarlijkse excursie HKM stemming nog onbekend. ●

Rectificaties

Jaargang 39, nr. 2, mei 2012, blz. 35: De tekst onder afbeelding 4 hoort bij afbeelding 3.

Jaargang 39, nr. 2, mei 2012, blz. 39, rechts juist boven het midden:zoals uit onderstaande blijkt....., moet zijn, zoals uit nevenstaande blijkt.

Excursie 2012

Door: Arie de Zwart

Dit jaar vond de jaarlijkse bus-excursie plaats op zaterdag 12 mei, het was de 31e keer voor de Historische Kring. De allereerste excursie, in het najaar van 1982, voerde de deelnemers naar Kasteel Amerongen. Er werd toen nog vertrokken vanaf

het Pieter de Hooghplein (de markt). In mei jl. was onze bestemming de buitenafdeling van het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. Omdat de busrit nogal vlot verliep stelde de chauffeur voor in de buurt van Amsterdam de fraaie secundaire route

via Monnikendam-Edam te rijden. Precies op tijd voor de vooraf bestelde koffie met iets lekkers (het traditionele begin van de excursie) kwamen we aan bij de restauratie van het oude station in Enkhuizen. Na de koffie was het enkele minuten lopen naar de aanlegplaats van de boot. Vandaar werd een kwartiertje gevaren naar het museumdorp.

Van 11 uur tot 15.45 uur konden we onze eigen route bepalen langs en in de historisch ingerichte huisjes en huizen, winkeltjes vol met ouderwetse producten, een smederij met vuur en een werkende smid, een kerkje waarin orgelspel klonk, enz. Alles afkomstig uit Zuiderzeestadjes en -dorpjes van vóór de dichting van de Afsluitdijk, in 1932.

De terugtocht via Lelystad en Muiderberg was door de prachtige belichting van het water en mooie vergezichten, een attractie op zichzelf. Tineke Barneveld, Ria Tijhuis en Ronald van Tongeren dank voor de perfecte organisatie. Er wordt nu al uitgekeken naar de excursie van 2013. ●

In 1812 een grote ramp in Tienhoven

Door: Arie de Zwart

Op 9 september a.s. is het 200 jaar geleden dat in het betrekkelijk kleine dorp Tienhoven een enorme ramp plaatsvond. De hierna volgende tekst is een deel van een artikel van ons vroegere bestuurslid, de zeer gewaardeerde Nolda Hogenhout-Hofman. Het betreft haar bijdrage "De kerk van Tienhoven", in de 1e jaargang, nr. 3, februari 1975, van ons periodiek.

"Op de 9e september 1812 treft een grote ramp ons dorp. Er woedt een brand, die vermoedelijk is ontstaan door hooibroei. Door deze grote brand worden negen woningen, de school, de pastorie en de kerk verwoest. Aan de brand herinnert nog een bord in de kerk waarop het volgende te lezen staat:

Ter gedachtenis

van den schrikkelijken brand op den 9den September 1812.
Wanneer een felle brand, verspreid door harden winden,
Ons Godshuis, pastory en schoolhuis ging verslinden,
Toen was de nood hier hoog, wen in dat ak'lig uur,
Nog negen woningen verteerden door het vuur.
Geen hoop scheen op herstel, ontbloot van oude luister,
En eedren welvaart weg, was ons vooruitzicht duister.
Dan, dank zij 't Al bestuur, deez' ramp hoe groot beschouwd,
Is echter weer hersteld, ons Godshuis is herbouwd.
Ons schoolhuis is vernieuwd, de leeraar heeft een woning,
Dank zij den menschenvriend, voor zijne hulpbetoning.

Naschrift

Tot regeling en bestuur in onz' omstandigheden,
Verplichten zich met lust de onderstaande leden, Terwijl de timmering van deez' herbouwde kerk, Zoo
fraai tezaam gevoegd is Slagt zijn vlijtig werk.

Huydecooper	J. van den Helm
burgemeester	A. Manten
C. Boezel	J. van der Vuurst
C. Otten	B. van der Wilt
C. van de Vuurst	P. van Doorn
kerkmeesters	K. van der Wilt
	J. van der Wilt

Leden der Gecommitteerden uit de Kerkenraad en Gemeenten".

In september 1813 werd de kerk weer in gebruik genomen. ●

DE KAATSBAAN

Deel 18

Door: Cees Bloemendaal

De heer Reith vond toen hij in 1900 door Maarssen wandelde Kaatsbaan nr. 10, toen nr. 21, een zeer mooi huisje, het was proper en er stond een mooi ijzeren hek voor. Vandaag de dag is het pand sterk veranderd, zelfs totaal vernieuwd. De oudste aantekeningen stammen uit 1818, toen Carsten Schoenmaker hier woonde. De eigenaar staat niet vermeld.

Na zes jaar volgde J. van Kuijk hem als bewoner op. Drie jaar later werd er weer een eigenaar vermeld, Johan Engels. De weduwe Cardozo was de bewoonster. Drie jaar later werd het huis verkocht aan Jan Lucas

Mulder, schoolmeester van beroep. Hij was tevens koster en voorzanger in de Hervormde Kerk aan de Kerkweg. Een man met drie beroepen dus, die zoveel verdiende dat hij behalve nr.10 nog een huisje bezat. Hij woonde zelf in een van de woningen in het Kerkbuurtje en verhuurde het pand in de Kaatsbaan aan Hana de Meza, een 63-jarige weduwe, die, zoals uit de naam blijkt, een Jodin was. Dit stond er in de aantekeningen bij vermeld. Zij woonde er samen met de 41-jarige ongehuwde Ester Cardoze Kanes, eveneens van Joodse afkomst.

Twee jaar later, in 1832, kwam er wederom een weduwe wonen, de weduwe Hafkensschijf. Deze bleef wat langer en zij werd, in 1838, gevolgd door Klaas van Kochem. Een jaar later, in 1839, deed een nieuwe bewoner zijn intrede die er ruim 40 jaar woonde en werkte. Frederik van Efterik was zijn naam, hij was schoenmaker en daarnaast had hij, extra vermeld, een laarzenmakerij. Pas op 24 juni 1880 verhuisde hij naar Amsterdam. Of hij eigenaar bleef van dit huisje en het verhuurde staat niet beschreven.

Na een half jaar kwam op Sinterklaasdag Piet Hein Versluis, commies der belastingen, hier zijn intrek nemen. Binnen een jaar was hij weer weg en op 1 november 1881 kwam Grietje van der Meer, de weduwe van C. Blikendaal er wonen. Acht jaar verbleef zij daar en zij werd weer opgevolgd door Anna Maria Grimm, de weduwe van de heer Van Oeveren. Zij verhuisde drie jaar later op 1 april 1892. Na een aantal maanden kwam op 1 september 1892 hier Anna van Deventer wonen, tot haar dood op 15 november 1912. Voorjaar 1913 kwam er weer een middenstander hier zijn vak uitoefenen, horlogemaker Arie C. de Man. Zes jaar kon men bij hem terecht om een horloge of klok te laten repareren. Op 7 maart 1919 kwam Antonie Hardeman er wonen. Van hem staat zijn beroep niet vermeld. Binnen een jaar was hij verdwenen en kwam de familie Van Vulpen hier zijn intrek nemen. De heer Van Vulpen was Mr. Metselaar, volgens het bordje naast de voordeur. Hij handelde blijkbaar ook in verzekeringen, aangezien er tevens een bordje hing met de vermelding Ass. Mij. De Rijn te Arnhem. De

zoon van dit echtpaar was Reinier van Vulpen, een bekend Maarssenaar en metselaar. Moeder Teuntje overleed hier op 12 mei 1936.

Een jaar later kwam op 16 juli 1937, tot 9 juli 1962, de familie Johannes Miltenburg hier wonen. Na hun vertrek naar Utrecht werd hun plaats ingenomen door Theodorus van Wamel, van 26 september 1962 tot 26 februari 1964. Daarna kwam het pand

in handen van de familie Ros. De melkhandelaar Johannes M. Ros kwam er op 7 juli 1965 wonen. Hij overleed op 13 augustus 1971. Vanaf die datum bleef Maria van Kooten, de weduwe van Jan Ros hier wonen tot haar dood op 8 september 1992. En vanaf die datum, tot op de dag van vandaag, woont de dochter Wilhelmina Ros op dit adres. In de volgende aflevering komt wederom een burgerwoning ter sprake. ●

Rouwboarden in de Hervormde kerk van Maarssen Deel 1

Door: Rutger de Graaf

Rutger de Graaf heeft een gedegen studie gemaakt van de tien historische wapenboarden in de Nederlandse Hervormde Kerk. In deze aflevering van ons periodiek volgt hierna een algemene inleiding daarover. In de komende tien periodieken wordt steeds één bord besproken.

In de kerk zijn tien rouwboarden waarvan negen stuks uit de familie Huydecoper aanwezig, waarvan er vijf de Franse wetgeving van 1795 hebben overleefd. In de "Geheymschrijver" van 1759 worden er zelfs 41 boarden genoemd. Hoe de vijf boarden de dans zijn ontsprongen is niet geheel duidelijk, wel is tot 1965 de kapel afgesloten geweest met dichte deuren, de wetgeving van 1795 liet toe de boarden te laten hangen als ze maar niet zichtbaar waren van uit de "openbare" kerkruimte. Zo is bekend dat een bord in Odijk bewaard is gebleven door tijdelijk in het turfhoek op te hangen. En dicht bij huis, in Breukelen werden ze opgeborgen in een torenruimte, hier werden ze vergeten en pas in 1908 weer op de oorspronkelijke plaats terug gehangen.

Uit verschillende bronnen is bekend dat er in het begin van de 17e eeuw al rouwboarden aanwezig waren van o.a. de families van Zuylen van Nijvelt en Botter van Snellenberg.

Rouwboarden hadden als eerste en belangrijkste functie, het laten zien wie de dode was en welke status de persoon had gehad, daarvoor werd het bord eerst aan het huis van de overledene opgehangen of voor het huis neergezet op een schildersezel, om daarna meegedragen te worden voor de begrafenis-

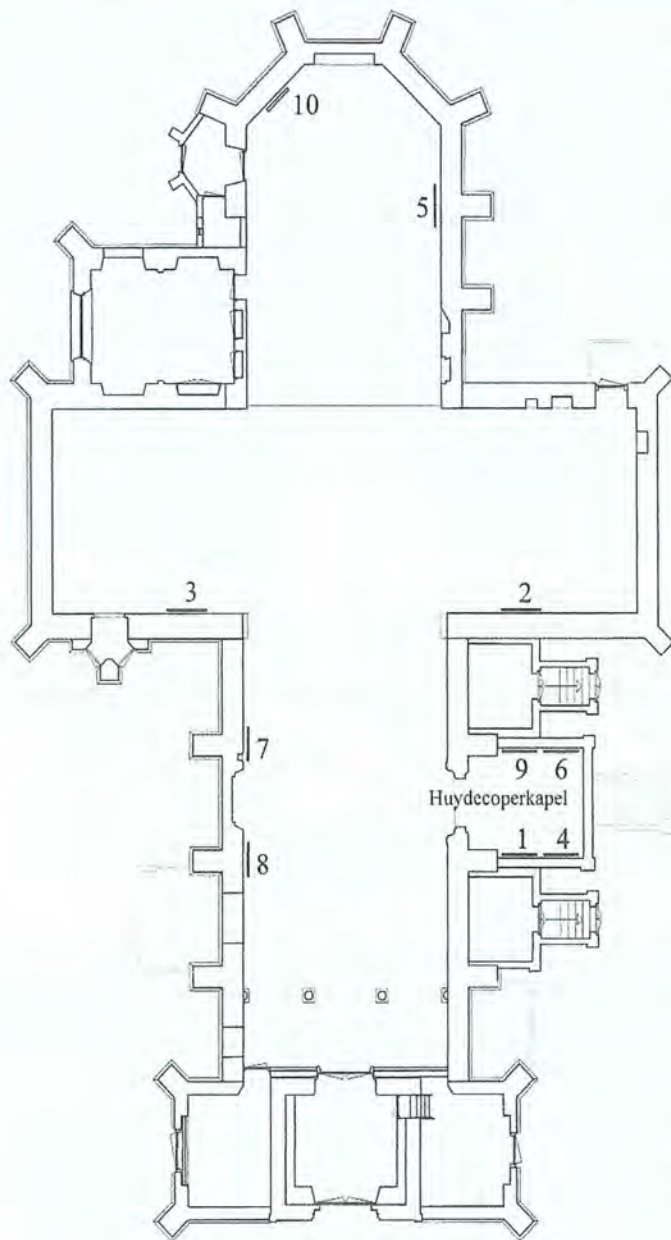
stoet uit, dit gebruik is te herleiden aan de begraafgebruiken bij de ridders en edelen, waar hun schild hetzelfde vervulde.

De oudste vorm van het rouwbord was een eenvoudig vierkant paneel met of zonder lijst en meestal schuin opgehangen.

Bij de mannelijke overledenen verschenen naast en boven het schild al gauw helmen, helmteken en helmkleden, schildhouders, banderollen, doodsymbolen, teksten en ten slotte kwartierwapens

Bij de vrouwen is het altijd wat eenvoudiger gebleven, hier waren het de koorden, strikken en de kwartierwapens. In veel gevallen zijn de makers van de rouwboarden onbekend gebleven, bij één van de boarden is de timmerman en twee schilders genoemd in de omschrijving van begrafenis-kosten, hier kom ik later op terug met het bespreken van het bord.

Het waren kunstschilders die deze boarden in een zeer korte tijd beschilderden, de heraldische regels behoorden toen nog tot de parate kennis van het vak "kunstschilder". Door de korte tijdsduur tussen overlijden en begraven, lieten de schilders dit werk ook meestal uitvoeren door leerlingen. Na de steeds maar rijkere rouwboarden kwamen ook de rouwkassen op. Deze zag eruit als een gestileerde versie

1. Maria Agatha Reael +1731
2. Agatha Hasselaer +1741
3. Jan Elias Huydecoper +1744
4. Joan Huydecoper +1752
5. Isabella Agneta van Lockhorst +1761
6. Sophia Maria Agatha van der Meulen +1793
7. Maria Alewijn +1793
8. Anna Elisabeth Schuylenburg +1807
9. Jan Elias Huydecoper +1808
10. Constantia Maria Testas +1794

van een tempel, bestaande uit: treden, zuilen met kapitelen, architraaf en een timpaan. De kas hing altijd rechtstandig en niet zoals bij sommige gevallen bij het paneel schuin, dit bood gelijk de gelegenheid om de kwartierwapens uit te breiden van 4 naar 8 en zelfs naar 16 stuks aan beide zijden van het hoofdwapen.

Hoofdwapen

In het midden van het paneel is het voor een man "schildvormig" en meestal voor een gehuwde vrouw "ovaal" en bij de ongetrouwde vrouw "ruitvormig". Ook dit is niet altijd strak uitgevoerd, zo kan een uitvoering er uit zien als de vrouw ongehuwd was, maar toch getrouwd is geweest. Het ovaal van een getrouwde vrouw is in de meeste gevallen een alliantiewapen, het combineert het wapen van haar vader (rechts) en dat van haar man (links).

Kwartierwapen

Deze staan aan beide zijde van het "hoofdwapen", links (voor de lezer naar het bord kijkend) de voorouders van vaderszijde en aan de rechterzijde de voorouders van moederszijde. Uit de nader te beschrijven indeling zal blijken dat het eerste schild aan de linkerzijde van de vader de rechterzijde van de moeder is, en de overige schilden behoren aan de echtgenotes van de voorvaders van zowel vaders- als van moederszijde.

Indeling van de kwartierwapens

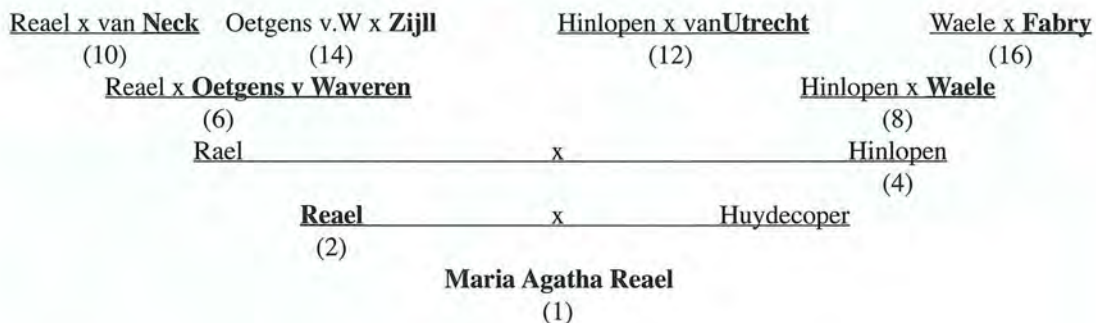
De indeling kan per bord verschillend zijn omdat er verschillende varianten bestaan, daarom is het ook noodzakelijk een familie onderzoek te doen om de juiste volgorde te kunnen volgen.

Bij de borden hier in de kerk van

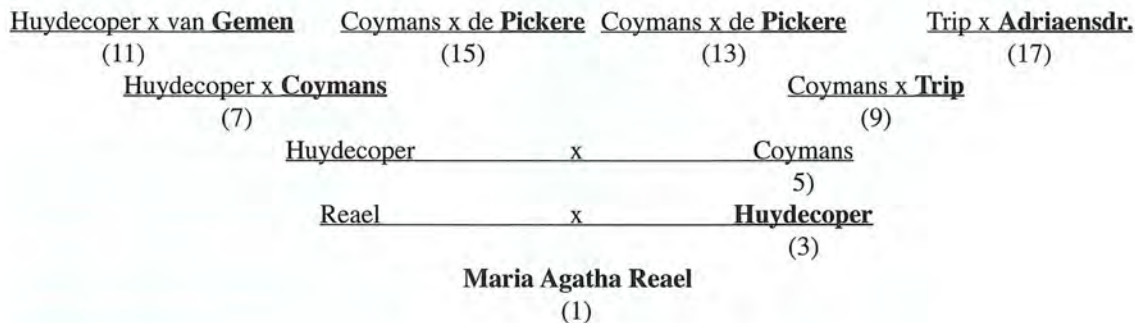
Maarssen zijn ze in de zelfde volgorde aangegeven zoals we deze kennen bij een kwartierstaat in de genealogie.

Als voorbeeld de kwartierstaat van Maria Agatha Reael (rouwbord nr.1)

Vaderszijde

Moederszijde

De vet gedrukte namen worden op het bord vermeld met hun familiewapen. ●

De communicatie zijn volmaakt in orde

De ontwikkeling van weg en water in maarssen

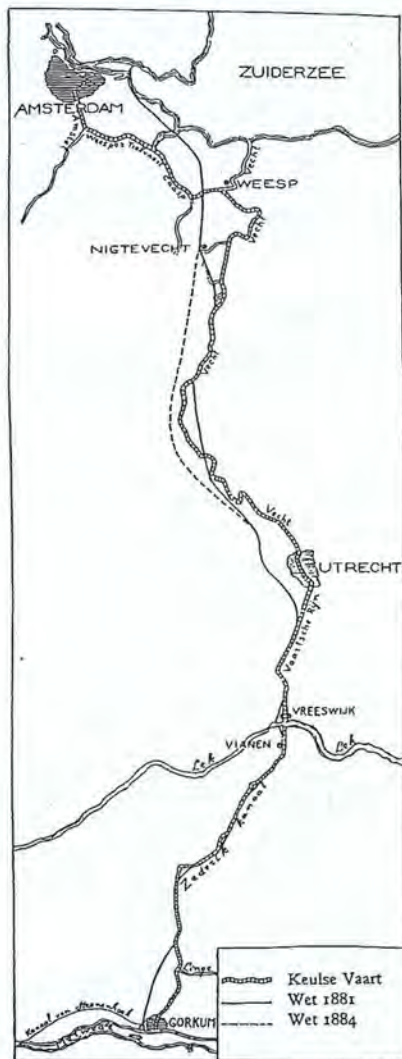
Deel 3

Door: Karin Strengers-Older Kalter

Liberaler geluiden: eerst door particuliere krachten

In de loop van de 19e eeuw groeide de stoomvaart in Nederland spectaculair. Zowel het aantal schepen als de afmetingen ervan namen zodanig toe, dat schippers de Vecht steeds minder geschikt vonden voor de grotere vrachtaart. Voor de "stoombarges" van de regionale Stoomvaartmaatschappij De Vecht was het traject tussen Weesp en Utrecht nog goed te doen. De maatschappij maakte zich er wel eens makkelijk vanaf door reizigers op het laatste deel van hun reis van het ene op het andere bootje te laten overstappen, maar toen de directeur daarover een klacht kreeg van de hoofdingenieur van Waterstaat werd dat onderdeel van de reis verbeterd.¹ De stoomvaartmaatschappij had nog nieuwe plannen en vroeg een vergunning van de provincie voor een aanlegplaats aan de jaagpadzijde in het dorp, vóór het koffiehuis van Kouffeld, aan de Langegracht. Het argument daarvoor was dat vroeger op dezelfde plaats stoombarges hadden gelegen, later waren ze pas aan de overzijde gaan liggen. Vroeger gaf de aanlegsteiger aan de dorpszijde ook geen overlast voor de scheepvaart, terwijl toen "de jagerij nog tamelijk druk was en nu wegens de in werking zijnde stoomsleepdiensten zich tot zeer enkele gevallen beperkt".²

De stoomvaartmaatschappij de Vecht redde het niet. Bastert, bewoner van Cromwijk in Nieuw-Maarsseveen, wilde vervolgens in 1885 een nieuwe maatschappij oprichten en vroeg daarvoor subsidie. Er bleek echter een nieuwe, liberaler wind in Nederland te waaien. Kreeg Soeders in 1839 voor zijn spoorwagonfabriek overheidssteun in het kader van bevordering van de nationale nijverheid, in 1885 werd de aanvraag van Bastert niet meer gehonoreerd. Nederland was na 1848 onder Thorbecke een liberaler koers gaan varen. Thorbecke streefde een nieuwe economische politiek na. Niet de regering, maar

Afb. 39. Het tracé van het Merwedekanaal volgens de Wet Klerck (1881) en de Wet Rutgers van Rozenburg (1884).

Vaarverbinding vanuit Amsterdam naar Gorinchem met als doel de verbinding met het Duitse achterland te verbeteren.

individuele ondernemers moesten de economie gestalte geven. De aanvrager kreeg te verstaan dat "nu Stoomvaartmaatschappij de Vecht tot liquidatie is overgegaan en u subsidie vraagt voor een nieuwe maatschappij" de gemeente daar niet op in wilde gaan. Hoezeer men naast de bestaande reisgelegenheid per spoor, een geregelde dienst op de Vecht waardeerde en in het belang van de gemeenten aan de Vecht achtte, eerst moest "een maatschappij door particuliere krachten worden opgericht en levensvatbaar blijken".³ Zes jaar later voer de gemeenteraad nog dezelfde koers: toen de Vechtse stoomvaartmaatschappij weer subsidie vroeg wees de raad de aanvraag af omdat "eensdeels vraag is of jullie zonder niet zouden kunnen bestaan en anderdeels dan moeten we ook andere openbare vervoerders van goederen steunen".⁴

De grote verandering

De omvang en het laadvermogen van schepen bleef groeien. Voor deze schepen was de verbinding over de Vecht verre van ideaal. Tegelijkertijd werd het vervoer van grote hoeveelheden kolen en erts steeds belangrijker. Daarom drongen Amsterdamse handelsverenigingen in tweede helft van 19e eeuw aan op het graven van een kanaal met zo weinig mogelijk bochten en sluizen, parallel aan de Vecht. Na de aanleg van het Noordzeekanaal in 1876 werd voor de stad een goede verbinding met de Rijn van steeds groter belang. Uit de vele ontwerpen die in Den Haag werden besproken werd die gekozen die tot aanleg van het Merwedekanaal heeft geleid. In 1892 werd het Merwedekanaal geopend. Het betekende een verbetering, maar het kanaal voldeed al gauw niet meer aan de verwachtingen. Het werd al snel te klein door de groter wordende schepen en de grotere omvang van de scheepvaart. In Amsterdam werd het kanaal zelfs afgedaan als een "kickersloot" wegens de geringe capaciteit.⁵

Het Merwedekanaal bood echter in Maarssen op het juiste moment aan de juiste mensen de kans om een onderneming te beginnen. Het was de start van een economische bloei van het dorp. De gunstige ligging van Maarssen centraal tussen Amsterdam en Utrecht, waar de grondstoffen en eindproducten makkelijk konden worden afgezet, was natuurlijk essentieel. Tot ver in de 19e eeuw ontbrak het in Nederland echter nog vaak aan particuliere initia-

tieven, aan wetenschappelijk onderlegde personen in de industrie en aan mensen die in de industrie wilden investeren in plaats van in de snel renderende handel.⁶ Bij de vestiging van de kininefabriek in Maarssen waren die drie factoren, het initiatief, de wetenschap en de bereidheid tot investering aanwezig. De Utrechtse bleker Van der Woude, bekend met zwavelzuur voor de textielblekerij, nam het initiatief in 1895 om een chemisch bedrijf in de voormalige buitenplaats Op Buuren te starten en daar ether, chloroform, zinksulfiet en schietkatoen te produceren. In 1902 breidde hij de fabriek uit met de productie van kininezouten, gewonnen uit kinabast.⁷ De kinine was als middel tegen malaria bestemd voor de Indische markt. Van der Woude vond in de persoon van ingenieur Van Linge een wetenschappelijk onderlegd persoon; deze was ook nog eens directeur van een kininefabriek in Nederlands-Indië geweest. Een investeerder vonden zij in 1903 in de firma De Greeff in Londen.⁸ De terreinen van de oude steenfabrieken kregen een nieuwe toekomst doordat daar de bedrijven met een rooskleurige toekomst zich vestigden: Op de oude steenplaats Welgelegen ruim 50 meter verderop aan dezelfde Vechtzijde als Op Buuren, werd in 1911 voor het snel groeiende kininebedrijf een geheel nieuwe fabriek gebouwd met een zeer moderne krachtinstallatie. Voor de verbinding tussen de fabriek en de opslagruimte schonk Van Linge de gemeente in 1925 een brug die naar hem vernoemd is. Over het Merwedekanaal werden kinabast, steenkool en chemicaliën uit Rotterdam naar Maarssen vervoerd. Voor het probleem van het industrieel afval van de kininefabriek vond men in de eerste decennia de oplossing door het afval van de kininebast in de Vecht te gooien, waardoor er zelfs ondiepten ontstonden. De burgemeester stelde daarom in 1916 vragen aan de commissaris van de Koning over het belang van de scheepvaart en het uitbaggeren van de Vecht. Vervolgens vroeg de commissaris aan het Ministerie van Waterstaat om het wegbaggeren van in de Vecht aanwezige ondiepte, ontstaan "door het in de rivier brengen van afgewerkte kinabast". In 1917 vond men de oplossing voor het afval door toe te staan dat het afval van de kinabast aan de oostelijke dijk van de Vecht werd gelost.⁹ De industrialisatie aan het Merwedekanaal ging vanaf het eerste decennium van de 20e eeuw snel.

Vanuit Brabant bracht Bammens zijn plaatwerkerij en verzinkerij naar een zeer gunstig gelegen plek aan de Straatweg tussen het Merwedekanaal en de Vecht. Vervolgens kwam er met de Friese lijnolie-fabrikant Twijnstra aan de overkant van het Merwedekanaal nog een nieuwe industriële tak. De lijnolie was de grondstof voor zeep, verf en vernis, het restproduct werd gebruikt voor veekoeken. Op den duur ging Twijnstra geheel over op veekoeken. De arbeiders kwamen mee uit Friesland en werden gehuysvest in wat later de Friesebuurt werd genoemd. Vanaf nu was er sprake van een bevolkingsgroei doordat de nieuwe industrieën arbeiders aantrokken. Het aantal arbeiders in de lichte en zware industrie in Maarssen groeide van ruim 100 in 1906 naar 650 man naar in 1930.¹⁰ Bij al deze successen was één particulier initiatief geen succes, de Stoomzuivelfabriek van Van Vloten. Zijn plan om van de kwelpolder de Bethune een goed landbouwgebied te maken had hij door de moeizame bemaling al moeten bijstellen tot het ontwikkelen van een weidegebied. Toen hij vervolgens de boeren van het door hem opgerichte Grootwaterschap Beoosten de Vecht niet kon overhalen om hun melk naar zijn boterfabriek te brengen, mislukte zijn hele onderneming. In 1930 kwam alsnog het succes van de polder. In dat jaar begon het waterleidingbedrijf van Amsterdam met het oppompen van een wat uiteindelijk unieke waterwingebied bleek te zijn. Nergens anders bleek zoveel grondwater op te wellen als in die polder. Nog steeds welt hier 34 miljoen kubieke meter water per jaar op, goed voor eenderde van de drinkwatervoorziening van Amsterdam.¹¹

Inwoners willen betere verbinding

Autodienst Maarssen-Zuilen-Utrecht.

Afrit te MAARSSSEN aan de Harmonie.

" UTRECHT aan het Zwarte Paard, Amst. Strantweg.

Van Maarssen.	8. ⁰⁰	9. ³⁰	11. ⁰⁰	1. ³⁰	2. ³⁰	4. ³⁰	6. ³⁰	9. ⁴⁵
" Zuilen/De Laan . . .	8. ¹⁰	9. ⁴⁰	11. ¹⁰	1. ⁴⁰	2. ⁴⁰	4. ⁴⁰	6. ⁴⁰	9. ⁵⁵
" Utrecht	8. ³⁰	10. ⁰⁰	11. ³⁰	1. ³⁰	3. ⁰⁰	5. ⁰⁰	7. ⁰⁰	10. ¹⁵
Van Utrecht	8. ⁴⁵	10. ¹⁵	12. ⁰⁰	1. ⁴⁵	3. ¹⁵	5. ¹⁵	7. ¹⁵	10. ³⁰
" Zuilen/De Laan . . .	9. ⁰⁰	10. ³⁰	12. ¹⁵	2. ⁰⁰	3. ³⁰	5. ³⁰	7. ³⁰	10. ⁴⁵
Maarssen.	9. ¹⁵	10. ⁴⁵	12. ³⁰	2. ¹⁵	3. ⁴⁵	5. ⁴⁵	7. ⁴⁵	11. ⁰⁰

DE UREN ZIJN IN AMSTERDAMSCHEN TIJD.

T A R I E F:

Per ENKELE RIT f 0.20

TIENRITTENBOEKJES. - 1.75

bij den Wagenbestuurder verkrijgbaar.

GOEDEREN, HANDBAGAGE UITGEZONDERD, WORDEN NIET Vervoerd.
EXTRA RITTEN BIJ OVERREIKINGST.

OPENING VAN DEN DIENST

DONDERDAG 7 MAART a.s., 8 uur v.m.

Door de industrialisatie van Maarssen nam de bevolkingsgroei toe van 2000 in 1900 naar bijna 3300 inwoners in 1930. Vanwege die bevolkingsgroei waren meer huizen nodig. De gemeente ging met de eerste "nieuwbouwwijk" van start. In 1903 werd het buiten Ter Meer afgebroken en werd een nieuw stratenplan ten westen daarvan aangelegd. Bij de gemeente kwam in de zeven jaren daarna voor 37 woningen een bouw aanvraag. Toch was het niet makkelijk voor de gemeente om in alle opzichten aan de verwachtingen van de nieuwbouw te voldoen. Drie bewoners van de nieuwe Julianaweg schreven de gemeente dat "Wanneer een vreemdeling bij een bezoek aan Maarssen en voldaan over de schoonheid der omgeving zijn wandeling ook tot het dorp zelf uitstrekt en dan aankomt op den ietwat afgelegen Julianaweg, moet die pijnlijk getroffen worden door hetgeen hij temidden van een aantal nieuw gebouwde woningen in een aanzienlijk dorp te zien krijgt: er ligt een poel met vuil, drabbig stilstaand vocht, stuitend voor de goede smaak". Zij zagen hun dorp dus ook als een plaats die zich gunstig naar de buitenwereld moet presenteren. Men rekende dan ook op de steun van de plaatselijke Vereniging voor Vreemdelingenverkeer.¹²

Rond 1920 ging de gemeente over tot het maken van plannen tot "gemeentelijke woningbouw", mogelijk gemaakt door de gemeente- en woningwet. Voor fl. 21.000,- kocht men 1,5 hectare grond van een particulier tussen Amsterdamsestraatweg en Merwedekanaal. Het ging om de bouw van 42 tot 48 arbeiderswoningen, direct onder verantwoording van de gemeente. Uit heel het land boden architecten hun diensten aan. Er was duidelijk weinig ervaring van gemeenten hoe men de bouw, die met een rijksvoorschot plaats zou vinden, moest aanpakken. Tot in Scheemda in Groningen werd informatie ingewonnen.¹³ Na de Tweede Wereldoorlog kwam de bouw van nieuwe wijken in handen van woningbouwverenigingen. Het stratenpatroon in de wijken werd door de gemeente bepaald, die verder voor de noodzakelijke voorzieningen zorgde en supervisie op de uitvoering van de werkzaamheden hield. Ondertussen was, al vanaf het begin van de eeuw, het verlangen van de inwoners naar een goede infrastructuur toegenomen en dat lieten ze merken. Toen er namelijk in 1906 sprake was van de aanleg van een elektrische tram kwamen er 80 inwoners,

aangevoerd door de VVV, met een petitie waarin zij met duidelijke argumenten pleiten voor de aanleg van die tram. Een betere verbinding zou de mogelijkheid bieden tot “vestiging van industriële ondernemingen en de toename en bloei van de gemeente”. Ze hadden elders ook gezien dat er door de aanleg van de tram meer mensen uit de stad kwamen wonen. “Gemeenten in dezelfde omstandigheden zagen hun bevolkingscijfer stijgen door vestiging van industriële ondernemingen of wel van hen die in de steden zaken hebbende, bij voorkeur hunne woning buiten kiezen”.¹⁴ De elektrische tram is er niet gekomen, maar in 1906 wisten de inwoners alle moderne argumenten ter verbetering van de infrastructuur op een rijtje te zetten. In plaats van de tram kwam in 1907 de autobus. De plaatselijke krant schreef dat men verheugd was dat de lang verwachte verbinding met Utrecht tot stand was gekomen.¹⁵

De aanleg van het Merwedekanaal leidde in Maarssen tot veel particuliere initiatieven, waardoor er in de gemeente een florerende economie ontstond. Het gemeentebestuur dacht vervolgens actief mee over de behuizing voor de groeiende bevolking en startte als een van de eerste gemeenten met gemeentelijke woningbouw, in een deel van de wijk Ter Meer. Dat vanuit de bevolking zelf ook nog eens actie voor goede verbindingen werd ondernomen geeft iets weer van de ondernemende periode in Maarssen rond 1900.

Conclusie

Maarssen heeft gedurende de 19e eeuw geprofiteerd van de initiatieven van de Amsterdamse handelsverenigingen. Op hun aandringen werd de Vecht verbeterd en kreeg Amsterdam een spoorlijn richting Duitsland, die langs Maarssen liep. De verbeterde

Vecht bood Maarssen goede mogelijkheden voor het laden en lossen van goederen voor de dan nog plaatselijke economie. Het ging in deze periode vooral om goederenvervoer. Vanaf de overslagplaatsen moesten de goederen verder over de wegen en straten, die na 1850 vaak verhard waren. Politiereglementen wezen inwoners op hun zorg die men voor de openbare weg diende te hebben. Het hiermee gepaard gaande idee van verantwoordelijkheid voor openbaar terrein had een beschavende werking op de bevolking. Tot de jaren tachtig van de 19e eeuw was er van gemeentewege een behoudende manier van denken als het om vervoer en ondernemen ging. Van een bevolkingsgroei was nog geen sprake. Tegen het einde van de 19e eeuw kwam vanuit de gemeente meer aandacht voor de economische mogelijkheden van het spoor en voor de mobiliteit van de bevolking. De ligging van Maarssen aan alle verbindingen tussen Amsterdam en Utrecht, niet in het minst aan het in 1892 aangelegde Merwedekanaal was sowieso gunstig. Van minstens zo groot belang echter was de aanwezigheid van de juiste ondernemers op het juiste moment. Zij toonden initiatief, hadden de vereiste kennis en vonden goede investeerders. De ondernemingen trokken nieuwe inwoners aan, waarvoor vervolgens huizen werden gebouwd. De inwoners trokken zonodig zelf het initiatief naar zich toe om de gemeente er op te wijzen dat een goede verbinding de economie en de bevolkingsgroei goed zou doen. Eén ondernemer was minder succesvol met zijn initiatief in de Bethunepolder, de polder die in 1920 op de vergadering van het op te richten Hoogheemraadschap van de Vecht werd aangehaald. Van die kwelpolder bij Maarssen werd uitgerekend Amsterdam tien jaar later afhankelijk omdat vanaf dat moment de Bethunepolder de stad voor een derde van haar drinkwater ging voorzien en dat nog altijd doet.

Noten

- 1 Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen (RHC VV), gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 277 (1881)
- 2 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 277 (nr.155)
- 3 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 277 (nr. 220 1885)
- 4 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv.

- nr. 277 (nr. 256 1891)
- 5 Geschiedenis van Amsterdam p.356
 - 6 Wim Wennekes, De Aartsvaders. Grondleggers van het Nederlands bedrijfsleven, Amsterdam 1993 p. 34
 - 7 F. Gaasbeek (red.) Monumenten Inventarisatie Maarssen geschiedenis en architectuur, Utrecht 2007. p. 63
 - 8 W. Van den Broeke e.a. De Vechtstreek in Bedrijf, 2003 p.29; H. Buitert en M.J. Jansen, Uitdijend en krimpand platteland, in C. Dekker, Geschiedenis van de provincie Utrecht, deel 3, p. 253
 - 9 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 1925
 - 10 Monumenten Inventarisatie Maarssen, Mon. p. 66
 - 11 Zie website waternet Amsterdam
 - 12 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 1924
 - 13 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 2728
 - 14 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 722 (1906)
 - 15 RHC VV, gemeente Maarssen 1813-1938 inv. nr. 722 (1907) ●

Oprichting en hoogtepunten van de eerste jaren van de Historische Kring ¹⁾

Door: Arie de Zwart

Bij een aantal inwoners van Maarssen ontstond, rond 1970, zorg over de gemeentelijke plannen op het gebied van Ruimtelijke Ordening. Hoe konden

aspecten van natuur en historie daarbij zoveel mogelijk gespaard worden? Om daarvoor de publieke aandacht te vragen en tevens voorlichting te geven

Afbeelding 1 Reijer Pos en Dick van den Berg toonden een schakelpaneel vol historische punten. Door knopjes in te drukken was te zien wat Maarssen in 1971 aan schoonheid bood (foto Jan J. van Dijk).

én alternatieven te bieden, werd in Concordia in de Breedstraat door een werkgroep een tentoonstelling georganiseerd. Het historische gedeelte hiervan werd verzorgd door R. Pos en A. van Gils, de elektrotechnische aspecten waren in handen van D. van den Berg (zie afbeelding 1).

Eén van de belangrijkste vragen uit het publiek was, of er in Maarssen een vereniging bestond waarbinnen men zich bezighield met de historie van het dorp.²⁾ Deze vraag viel in goede aarde. Voor zover bekend was Reijer Pos één van de weinigen die zich, na pastoor Rientjes en Gerrit van Kooten, als hobby studiematig bezighield met de oudere geschiedenis van Maarssen. Hij bezat heel wat documentatie op historisch en genealogisch gebied. In het gemeentelijke voorlichtingsblad "Kijk op Maarssen" begon hij in december 1971 de rubriek "Uit de vergeelde boeken".

Ook Dick Dekker behoorde bij die weinigen. Hij schreef en regisseerde in januari 1961 een kort schouwspel over de familie Huydecoper, dat werd opgevoerd ter gelegenheid van de opening van Goudestein als gemeentehuis. In 1972 verscheen van zijn hand het boekje "Maarssen in oude ansichten". Dick van den Berg, Dick Dekker en Reijer Pos zochten in de zomer van 1972 contact met elkaar. Nog zeven anderen, die belangstelling voor oud-Maarssen met hen deelden, werden benaderd. En zo gebeurde het dat dit tiental op 11 september 1972 ten huize van Reijer Pos, Ariënsaan 68, de Historische Kring oprichtte (voor meer bijzonderheden zie periodiek jrg. 1, nr. 2, blz. 41). Het voorlopige bestuur bestond uit Dick Dekker (voorzitter), Reijer Pos (vice-voorzitter), Dick van den Berg (secretaris), Nico van Tricht (penningmeester) en mevrouw Hannie Zwijns-Brink (algemeen bestuurslid) (zie afbeelding 2).

Na een inleiding over de toekomstplannen werden door de heer W.J.B. Dres dia's vertoond, onder meer uit de Rientjes-nalatenschap. De toelichting werd verzorgd door Reijer Pos. Na afloop hiervan werd onder leiding van één van de oprichters van de Kring, de heer Servaas, de collectie bezichtigd van de Oudheidkamer op de zolder van Goudestein. Deze bijzondere avond was de officieuze start van de Kring. Er was nog geen ledenvergadering met een bestuursverkiezing geweest en er waren nog geen statuten.

● VOORZITTER D. DEKKER van de Historische Kring met mevrouw Hogenhout en in het midden haar man.

Afbeelding 3.

Maar daar kwam verandering in op maandag 29 januari 1973, in het Treffpunt, in aanwezigheid van vele belangstellenden. Het bestuur werd officieel gekozen. Zittend hadden daarin de dames Siewertsz van Reesema, Wissink en Zwijns-Brink en de heren Van den Berg, Pos en Van Tricht, onder voorzitterschap van de heer Dekker. Eén van de wensen was het regelmatig uitgeven van een eigen periodiek, maar de realisering daarvan had nogal wat voeten in aarde en moest nog wat wachten. Ondertussen werden er wel lezingen georganiseerd. Zo was er, volgens de pers, "een uitzonderlijk mooie avond" in het toenmalige Prins te Paard (daarvoor Concordia, nu Zuster Francina) op 24 oktober 1973. In de propvolle zaal vertoonde ds. W.J.A. van 't Einde een deel van zijn rijke collectie dia's van Tienhoven

W.J.A. Nieuwblad 13-11-72
**Historische Kring 30
 november van start**

Afbeelding 2.

De eerste aanzet voor nader uit te werken plannen vond plaats op 30 november 1972, in de raadzaal van Goudestein, voor raadsleden en genodigden.

en Maarsseveen. En op 17 april 1974 verzorgden in dezelfde zaal de heer en mevrouw Hogenhout een "wandeling door Oud-Maarssen in dia-selectie" (volgens een kop in de krant). Opnieuw een volle zaal met na afloop veel enthousiasme bij de bezoekers (zie afbeelding 3).

Op 25 april 1974 werd de Historische Kring Maarssen bij Koninklijk Besluit goedgekeurd. Half juni verscheen tot ieders vreugde het eerste periodiek. In de Vechtstroom van 19 juni stond boven een artikel daarover de volgende kop: (zie afbeelding 4). We hebben de sprong gewaagd....

Afbeelding 4.

Cees Bloemendaal maakte op 10 oktober 1974 in de Koningin Emmaschool met behulp van ruim 100 dia's enkele wandelingen door het Zuilen van begin 20ste eeuw. Dit was de eerste van een reeks zeer succesvolle lezingen die Cees in de loop der jaren voor de Kring zou houden.

Op 4 november 1974 werd een lezing gegeven door provinciaal archeoloog drs. W.J. van Tent over Romeinse vondsten. Deze deskundige vertelde heel beeldend, daarbij gebruik makend van vele unieke plaatjes. Op 26 november volgde nog een archeologisch onderwerp, ditmaal verzorgd door de stadsarcheoloog van Utrecht drs. T.J. Hoekstra. Door een dubbelprojectie vergeleek hij op grandioze wijze het recente verleden met de middeleeuwse situatie. Een heel bijzonder programma. De avond begon al met een groot applaus toen voorzitter Dick Dekker vertelde dat zojuist het 265ste lid van de Kring was ingeschreven.

Nawoord

Op de grens van 1974 en 1975 eindigen we dit overzicht. Dit tijdstip markeert de overgang van het zoeken naar een bepaalde structuur voor het verenigingsjaar. In 1975 werd begonnen met de programmaopzet die we in grote lijnen nu nog kennen, met vier periodieken en vijf avondbijeenkomsten, waarvan er één de jaarvergadering is. En dat alles voor een lage contributie.

In oktober 1982 werd door Hans Sagel een busexcursie naar kasteel Amerongen georganiseerd. Dit soort excursies is gaan behoren tot de vaste onderdelen van het verenigingsjaar.

Er is een drietal permanente werkgroepen: voor redactiewerkzaamheden, voor archeologie en voor archief en bibliotheek. Verder kent de Kring ad hoc werkgroepen voor projectmatige zaken. Op dit moment zijn een werkgroep jubileumviering en een werkgroep Daalsedijkroute actief.

Het periodiek is sinds het begin van de 90-er jaren geleidelijk gegroeid in omvang van 20 tot ongeveer 30 pagina's. Deze augustuseditie is nummer 3 van de 39ste jaargang. En dat betekent dat er meer dan 3000 pagina's zijn gevuld met artikelen en afbeeldingen over de historie van Maarssen, Maarssenbroek, Maarsseveen, Tienhoven en Oud-Zuilen.

Ook zijn er enkele boeken verschenen. Hiervan is het meest recente het mooie "Maarssenbroek zoals het was", uitgekomen in november 2009, van Henk Blaauw.

De bestuursvergaderingen werden tot februari 1984 steeds gehouden ten huize van medeoprichtster mevrouw Hannie Zwijns-Brink, tot 1994 gebeurde dat bij toerbeurt bij één van de bestuursleden. En na die tijd tot heden wordt er vergaderd in de archief- en bibliotheekruimte van de Kring, in het koetshuis Silverstein bij Goudestein. Het is bijzonder te ervaren dat het enthousiasme van de oprichters in de loop der jaren steeds weer is overgegaan op andere bestuursleden en medewerkers, waardoor de Kring een speciale plaats in de Maarssense samenleving heeft gekregen.

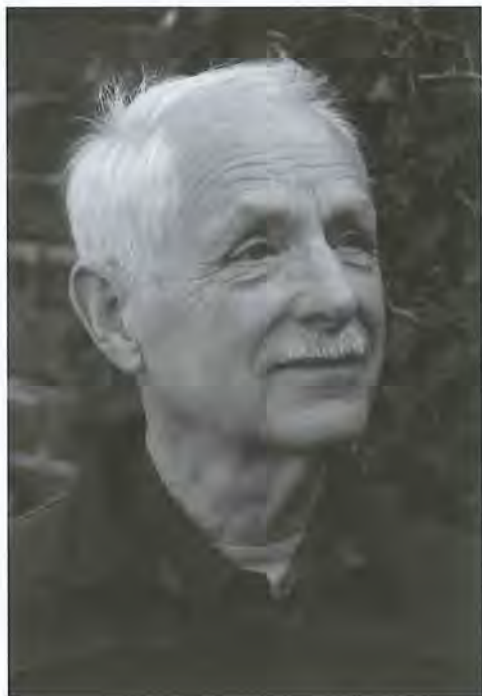
De Kring heeft vanaf het begin, gevraagd én ongevraagd, informatie gegeven over allerlei zaken de cultuur en de historie van Maarssen betreffende. Met ruim 1000 leden is de Kring de grootste vereniging van Maarssen.

Noten:

1. Voornamelijk gebruik gemaakt van informatie uit de nalatenschap van Dick van den Berg, één van de oprichters.
2. Zie voor meer informatie periodiek H.K.M. jaargang 24, nr. 3, blz. 43; een artikel van Hans Sagel over het 25-jarig bestaan. ●

Interview met de heer Kees Siero

Door: Tineke Barneveld

Dhr. Siero.

Over verf, terpentine en een oud schildersbedrijf.

Achter de hoogglansgelakte voordeur aan de Langegracht in Maarssen bevindt zich de woning van Kees Siero en zijn vrouw. Langegracht nr. 35 is één van die karakteristieke panden waarvan het perceel aan de achterzijde helemaal doorloopt tot aan de Nassaustraat. Woonhuis aan de Langegracht en in dit geval schilderswinkel aan de Nassaustraat, vroeger de Achterstraat geheten.

Kees Siero is geboren in 1937, hij is de op één na jongste uit een rooms-katholiek gezin van zeven kinderen. Siero klinkt niet als een Nederlandse naam. De familie komt van oorsprong uit Italië, Arbedo. Zijn vader Hein Siero kwam in 1921 uit Ommen en nam het schildersbedrijf van Zwier Naber over. Wat

H. B. SIERO

(Fa VOLBEDA & SIERO)
SCHILDER - BEHANGER
SPUITINRICHTING
GIRO 4933 - TEL. 497 (K 3408)
MAARSSSEN
✱

MAARSSSEN, dec. 1958

REKENING voor de Heer K. de Graaff

Zandweg

ELECTRISCHE VERFMALERIJ

MAARSSSEN

1958

sept. 9

1 ruit gezet 60½ x 52
loon en stopverf

ZEGEL F

f

2,86

ii

5,50

f. 6,36

later startte hij een verfmalerij in Maarssen samen met zijn compagnon Piet Volbeda. In 1925 stapte Volbeda uit het bedrijf en vertrok met zijn zus naar Amsterdam waar hij een schildersbedrijf begon. Hein Siero ging alleen verder in Maarssen.

Het zelf malen en mengen van verf heeft geduurd tot even na de oorlog. Het was een zeer arbeidsintensief karwei! Siero herinnert zich uit de tijd van zijn vader de grote vaten met lijnolie, loodwit en zinkwit en krijt wit in de werkplaats. "De voorraad

verf werd meestal in de winter aangelegd, zodat het schilderwerk in de zomer altijd door kon gaan; menie, standwit en standgroen. Later kwam er een mengmachine, maar vroeger werden de kleurstoffen voor de verf met de hand fijngemalen met een zware wrijfsteen op een grote witte marmeren tegel. Zwaar en langdurig werk, er mochten absoluut geen korreltjes in zitten!

Ook stopverf voor het afdichten van ruiten werd zelf gemaakt. Een mengsel van krijtpoeder, loodwit en lijnolie, kneden, kneden en nog eens kneden met je handen, als het te 'drabbig' werd, wat krijt erbij, veertien dagen laten rusten en dan weer kneden tot je een ons woog... Pas na maanden was de stopverf goed. Tegenwoordig zijn er glaslatten, als u tenminste geen kozijnen van kunststof of aluminium heeft. Maar herinnert u zich nog hoe leuk het was als je van de schilder een bolletje stopverf kreeg! Hoe lekker het rook en wat een leuke dingen je ermee kon maken?!"

Er waren heel wat schildersbedrijven in Maarsse: Grimm, Nieman en Telkamp op de Nassausstraat, Steegstra op de Parkweg en Maureau op de Kaatsbaan. Maar op het adres Langegracht 35 waren al sinds tijden schilders woonachtig. Eerdere eigenaren waren Kamerling en Zwier Naber.

Een mooie vondst deed Siero toen hij 16 jaar geleden bij een reparatie van de vloer op de bovenverdieping van zijn woning oude kranten aantrof. Deze waren tussen de balken gestopt als isolatie. Tussen die kranten vond hij werkbriefjes gedateerd 1836! Schilders Evert van Rijn, J. Ravensbergen en Jut Vissers noteerden

Maarsse den 11 Junij 1836
 Het huis van J. Hermanns 1/2 dag
 op Binnen pale Laten 1 1/2 uur
 Peter mans huis 3 1/2 uur
 Eerste Lavel 1 1/2 uur
 + Huis van Turk raamtes 1 1/2 uur
 Wink kel Werk 1/2 uur
 Samen 6 dagen
 Evert Van Rijn

Werkbon 1.

Den 15 Junij 1836
 Doorenborg Kamer 3 1/2 - 8 1/2 uur
 op Binnen pale Laten 1 1/2 uur
 Jut Vissers Samen 6 dagen

Werkbon 2.

Maarsse den 11 Junij 1836
 op Binnen pale Laten 1 1/2 uur
 Wink kel Werk 1/2 uur
 te Laamme 6 dagen
 J. Ravensbergen

Werkbon 3.

nauwgezet de uren die zij gewerkt hadden aan het latwerk in Op Buuren, een kamer in Doornburgh, schilderwerk aan een tafeltje en een raam en in het huis van Peter Mand. Enkele van die oude werkbriefjes zijn tentoongesteld in het Schildersmuseum in Sassenheim.

Schilderwerk is prachtig, maar de voorbereiding daarvan is uiterst belangrijk: repareren, plamuren en schuren! Voordat er schuurpapier was, werd er gewerkt met puimsteen, een brok lava waarmee je het houtwerk glad maakte. Naast schilderwerk verzorgde de firma Siero ook behangwerk en heel vroeger werd ook betengeling gemaakt: jute of linnen spannen op een houten raamwerk als wandbekleding. Kees Siero heeft duizenden kleine spijkertjes geslagen, om de paar centimeter!

Siero heeft ook nog een 'werkeboek' van zijn vader Hein. Klant uit die tijd was 'het witte klooster' aan de Kerkweg, de plek tegenover waar nu de Rabobank staat. Van 1946 tot 1959 was daar een zgn. slotklooster gevestigd. (zie periodiek HKM 2008, nr. 3, pag. 83). Huis ten Bosch werd geschilderd, gemeentehuis van 1929 tot 1961, andere klanten waren P. van Arkel de bakker, Rossewei op de Straatweg, Okkerman de smid en Spelt van de Nassaustraat, kapper Piet de Wijs en Kouffeld van de Langegracht. Ook de gereformeerde kerk mocht hij schilderen, wat nogal uitzonderlijk was voor een roomse schilder, maar zijn vader stond bekend als een groot vakman!

Kees Siero zelf ging na de lagere school naar de ambachtsschool en werd schildersgezel. Hij ging in de leer bij een schildersbedrijf in Breukelen. In 1959 behaalde hij zijn diploma Meesterschilder aan de Nat. Schilderschool in Utrecht. Samen met zijn broer Henk heeft hij het bedrijf van zijn vader in 1963 overgenomen. Henk is later een zaak in Nijmegen begonnen. Eind jaren '50 werd de winkel op de Nassaustraat gestart met de verkoop van Doe-het-zelfproducten. Gemiddeld had Siero zes werknemers in dienst. Schilders die lange tijd gewerkt hebben bij de familie. Er werd onder andere geschilderd voor Velo, de wasmachinefabriek, voor de Zachte Zeepfabriek, Orvema en Bredero Beton. Maar ook een aantal mooie monumenten in Maarsse werd onderhouden: Doornburgh, het huis van Dr. De Mol en het huis De Boomgaard beide aan

de Herengracht, Herteveld aan de Straatweg en Vechtoever langs de Vecht. En veel, veel huizen van de woningbouwvereniging Goed Wonen!

Verfblikken.

Loodwit was een belangrijk product in het schildersbedrijf. Het heeft prachtige eigenschappen: de verf oogde helder, was duurzaam, elastisch en kon goedkoop worden geproduceerd. Maar alle loodverbindingen zijn giftig. Sinds 1939 mag er in Nederland geen loodwit gebruikt worden voor het binnenschilderwerk en sinds 2009 ook niet meer voor de buitenboel. Heel bekend is 'de schildersziekte'. Het inademen van agressieve, vluchtige oplosmiddelen kan het centrale zenuwstelsel aantasten, er is gevaar voor bloedarmoede en nieren en het spijsverteringskanaal kunnen beschadigd worden. Gelukkig merkt Siero niets van deze akelige aandoeningen. Tegenwoordig weten we veel meer over de gevaren van schildersproducten. Hij weet nog goed hoe hij als jonge schilder aan het werk was in de huizen aan de Strick van Linschotenstraat: schuren, schuren het loodwitplamuur! Zijn gezicht, zijn armen, alles zat onder het plamuurstof. Tussen de middag thuis eten bij zijn moeder: "jochie, jochie, haal die rommel van je lijf!" En ze schonk hem als preventiemiddel twee glazen melk in. En melk drinkt hij tot op de dag van vandaag elke dag! Ach, men keek niet zo krap vroeger. Zijn vader vroeg hem op een prachtige zaterdag eens het ouwe kippenhok op te knappen. Het astbesten dak zat vol mos en aangroei. Kees werkte erop los met een staalborstel en een verfkabber! Stuiven dat asbest! Je zou het nu niet meer in je hoofd halen..

Weinig arbeidsvoorschriften waren er, je klom op je lange houten schildersladder tegen de gevels

Pigmentenkast.

op, niks geen steiger bouwen of je goed zekeren. Gelukkig altijd goed gegaan. Wel herinnert Siero zich een incident toen hij 17 jaar was. Met zijn collega Ab Oostenbruggen was hij aan het werk bij de ABTB op de Straatweg, het woonhuis van de directeur Niekerk. Oostenbruggen stond heel hoog op de ladder met een gasbrander te werken. Kees had in-tussen het houtwerk van het balkon in de verfabijt gezet. "Koffie heren!" riep mevrouw Niekerk. Oostenbruggen daalde de ladder af met de nog brandende gasbrander, kwam langs het balkon dat in no

time in lichterlaaie stond! Verschrikkelijk!! "Rustig, rustig"...zei Ab, "rustig.. het fikt vanzelf uit". En zo gebeurde het ook, niemand had iets gemerkt. Maar het hele huis had wel af kunnen branden! Zoon Corné heeft het bedrijf ca. 15 jaar geleden overgenomen. In 2004 hebben vader en zoon Siero, met kleurdeskundige de heer Heesters, een kleurenkaart geïntroduceerd met Maarssense kleuren, zoals Herengracht-groen / Hertevel-d-wit / Schippersgracht-grijs. Drie jaar geleden is men gestopt met het huisschildersbedrijf en Corné Siero runt nu de DHZ-zaak aan de Nassastraat.

Gaat u eens kijken in de zaak! U ziet bij binnenkomst een prachtige oude houten pigmentenkast afkomstig van de schilderswerkplaats uit de tijd dat vader Hein Siero met Piet Volbeda werkte. Laden met mooie namen en een geheimzinnige inhoud: koperrood - lijmpoeder - vermiljoen - ultramarijn - pijpaaarde - oxydegeel - Berlijns blauw - koperrood - Van Dijks bruin... Achter in de winkel staat een vitrine met oude verfpotjes en een kast met een mooie verzameling schildersattributen uit vroeger tijden. En natuurlijk kunt u er terecht voor kwasten, terpentine, behang, beitsen en de prachtigste verven! ●

Bijzondere gebeurtenissen en maatregelen van 1810-1813

Gevolgen van de Franse aanwezigheid

Door: Arie de Zwart

Inleiding:

Door de komst in januari 1795 van de Fransen en het patriottenlegertje van Daendels ¹⁾ vluchtte Stadhouder Willem V naar Engeland. In de Bataafse Republiek die toen ontstond, gingen de provincies meer samenwerken. Geleidelijk werd de Franse invloed groter. In 1806 werd door Keizer Napoleon het Koninkrijk Holland ingesteld onder leiding van zijn broer Koning Lodewijk Napoleon. Niet tevreden over het beleid van zijn broer lijfde de Keizer het Koninkrijk, op 9 juli 1810, in bij Frankrijk. Het voormalige Koninkrijk was verdeeld in Departementen. Een herindeling daarvan volgde in 1810.

Noord-Holland en Utrecht werden samengevoegd tot het Departement van de Zuiderzee. Aan het hoofd daarvan stond prefekt Graaf de Celles (1779-1841). Een departement was verdeeld in arrondissementsen. Maarssen hoorde bij het Arrondissement Utrecht. Aan het hoofd daarvan stond onder-prefekt J.M. van Tuyll van Serooskerken. Deze was het die in een reeks circulaires bevelen doorgaf aan de maires, zoals de burgemeesters in die jaren genoemd werden. De inhoud van enkele van deze brieven, gericht aan de burgemeester van Maarssen²⁾, is onder meer gebruikt voor het onderstaande.

Natiën des Depen des		Sommes depen des	
		Hollande	France
au S. Tolmeand (compensations pour le brevet de la loi de cloier et de fu pour le service de la marine)		132 - 14 - 9	291 - 30
au S. Leclercq pour la fabrication de l'armement de la marine		136 - 10 -	226 - 75
			28 56

Afbeelding 1: Een deel van een paginagrote declaratie, bedoeld voor de Onder-Prefekt, naar aanleiding van zijn brief van 12 oktober 1811.

Gebeurtenissen:

De verjaardag en de komst van Napoleon.

Op 7 augustus 1811 ontving de Maire van Maarssen Van der Vliet een schrijven van de onder-prefekt ".....dat er bij gelegenheid der Verjaardag van Z.M. den Keiser, welke op den 15 Augustus a.s. zal plaats hebben, eene generale Illuminatie voor alle Ingezetenen van dit Rijk zal moeten geëffectueerd worden, heb ik nodig geoordeeld, UE. hiervan kennis te geven, met invitatie de Ingezetenen, Uwer Gemeente tot het uitvoeren daarvan aan te sporen, wijders inviteer ik UE. om de onderscheidene Godsdienstige Genootschappen in UE. Gemeente uittenodigen, om op de bij hun gebruikelijke wijze op dien dag de vereischte Zegen van het Oppervzen over het Keizerlijk Huis afstemken...."

Er is hier duidelijk sprake om van hogerhand de eenheid in het Keizerrijk te bevorderen. Nog een voorbeeld daarvan was de bepaling die de onder-prefekt van het Arrondissement Utrecht op 17 augustus 1811 stuurde aan "De onderscheide Maires van hetzelfde Arrondissement."³⁾

Mijn Heer de Maire!

Door den Heer Prefekt bij deszelfs Missive dato 14. Augustus 1811. No.1453.3. divisie ter mijner kennis gebracht zijnde dat bij het Besluit van den 17 Floreal jaar 8.⁴⁾ word bepaald van welk Costum de Maires der Gemeentens en derzelver Adjuncten zich moeten voorzien, haast ik mij UE. aan te schrijven, zich zoo wel als UE. Adjunct dat Costum aan te schaffen, bestaande voor UE. in een Donker Blaauwe Rok, en eene Roode sjerp, met drie Cou-

leurige Faranje. - Terwijl die voor UE. Adjunct dezelfde is, met uitzondering alleen, dat aan de Sjerp Witte Faranje moet worden gemaakt.

Voorts diend tot UE. informatie dat de Hoed slegs moet bestaan in eene driekantige zonder eenige Ornament, als alleen een Zwarte Lis en Fransche Co-carde. Ik heb de Eer met achting te zijn.

De Onder-Prefekt voornoemd.
J.M. van Tuyll van Serooskerken.

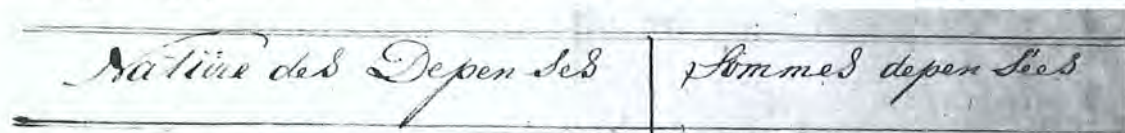
Eerder al dat jaar besloot Napoleon een rondreis met Keizerin Marie Louise te maken door het Hollandse deel van zijn Rijk. De te volgen route was in grote lijnen bekend, maar de data van aankomst en vertrek werden pas kort van te voren duidelijk. De bestuurders van de overheden maakten overuren. Op 5 september 1811 had de Maire een circulaire ontvangen, met de verplichting allerlei maatregelen te nemen ten einde de passage van de keizerlijke stoet veilig en bijzonder feestelijk te laten plaatsvinden. Met de woorden van de onder-prefekt: "Het is dus eene onvermijdelijke verplichting, dat in iedere Stad, in ieder Dorp of Gehucht, alwaar H.H.M.M. passeren, Eerebogen worden opgericht, en dat Gij moet zorgen, dat de Bevolking Uwer Gemeente zich op de passage bevinde. Dat overal de Nationale Vlag wordt uitgestoken, en de Couleuren van het Fransche Rijk door de Wind wapperende aan den Held de Standaarden der overwinningen herinneren. Dat voorts in alle Gemeentens nationale Feesten plaats hebben, terwijl de Maires der Gemeentes door welke H.H.M.M. passeren moe-

ten, mij dadelijk hun Plan van Feestviering zullen moeten voordragen ...” Binnen twee maanden het tweede verplichte feest in de plaatsen van de passage. Op 6 oktober kwamen Napoleon en zijn echtgenote met hun gevolg vanuit Gorcum in Utrecht aan. Dat zou om 12.00 uur zijn, maar het werd 15.30 uur. Door zijn slechte reiservaring die dag had de Keizer direct bepaald dat de weg Gorcum - Vianen een Keizerlijke straat moest worden. Dat was geen luxe. De zware regenval had de onverharde weg in een modderige kade veranderd. Drie dagen later, na allerlei bezoeken en activiteiten, vertrok Napoleon op de ochtend van 9 oktober. De ereboog bij de Rodebrug, voorzien van de Fransche vlag en de keizerlijke adelaar was de laatste groet van de stad. Het keizerlijk paar begaf zich met groot gevolg naar Amsterdam, via onder meer Zuilen en Maarssen. De mensen langs de route moeten verbijsterd geweest zijn. De Keizerlijke stoet bestond uit 10 à 13 duizend man (waaronder ± 1500 ruiters), met indrukwekkende onderdelen bestaande uit Gardes d'Honneur, lansiers, kurassiers, garde grenadiers enz., allen in prachtige uniformen. De fraai uitgedoste militairen vormden de escortes voor de acht koetsen voor de Keizer en de Keizerin, het hofpersoneel, de ministers en generaals. De kolossale stoet volgde vanuit Utrecht de Daalseweg, van de grens Zuilen-Maarssen via onder meer de Binnenweg, de Kerkweg en mogelijk de Raadhuisstraat, de Breed-

straat de Bolensteinsstraat tot de grens met Breukelen bij de Olifant. Dat was een lange route om te versieren en te voorzien van juichend publiek. Hoeveel erebogen erin Maarssen werden opgericht is niet bekend. Aan de hand van de in rekening gebrachte kosten (zie afbeelding 1) zijn we geneigd te denken dat het er drie waren. Eén in de buurt van het beginpunt (bv. bij de molen van De Ridder), één bij het eindpunt (in de nabijheid van de Olifant) en één in het dorp (Kerkweg of Breedstraat). Vermoedelijk zijn ook delen van het Zandpad in de buurt van Doornburgh²⁾ en Goudestein op verzoek van Huydecoper versierd geweest. (Beide buitens waren in bezit van die familie.) Hoe het ook zij, Huydecoper kreeg een rekening van f 38,80. Verder is er zo goed als zeker een feest geweest voor de inwoners, want brouwer J.L. Dolmans kreeg een bedrag van f 20,40 voor bier voor de bevolking. Bovendien was het een verplichting voor de Maire om een feest te organiseren. Over het soort feestelijkheden zijn geen gegevens gevonden.

De inkwartiering

Een groot deel van de troepen werd van 6 oktober tot de ochtend van de 9e in de stad Utrecht ingekwartierd (6000 man en 650 paarden). In Amersfoort bedroeg het aantal 1400 man en 440 paarden. De rest kwam in plaatsen in de omgeving van Utrecht. Zo bleven Zuilen en Maarssen niet gespaard.

Afbeelding 2: Kop van de brief van de hierna volgende tekst: "Ik haast mij..."

"Ik haast mij ter UE. kennis te brengen dat slegts voor eenige dagen binnen UE. gemeente zullen worden geïnkwartierd 250 Man en 250 paarden... welke ik UE. verzoek zoo veel mogelijk geregeld te logeeren, en in allen gevallen te zorgen dat dezelve hoe zeer het getal UE. localiteit moge overtreffen, worden geborgen ten einde geene klagen hieromtrent kunnen gedaan worden.

Mij op uwer IJver hier omtrent verlatende noem ik mij met achting",

Met andere woorden, heren burgemeesters, als het niet kan, hebt u er toch voor te zorgen dat het in orde komt. Deze bevelende tendens karakteriseert de inhoud van de circulaire. Het stond in het betreffende schrijven niet vermeld, maar er was aan de inkwartiering een financiële vergoeding verbonden. De achteraf ingediende declaratie bedroeg f 109,00.

De aanleg van de (Amsterdamse) Straatweg

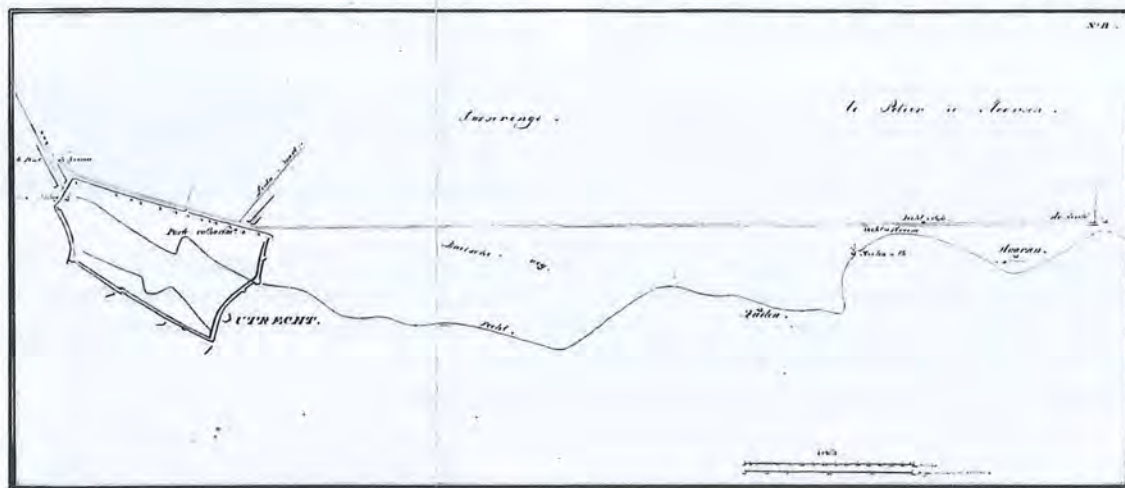
In 1811 maakte Napoleon bij keizerlijk decreet het plan bekend tot aanleg van een modern wegennet in zijn Rijk. Het hoofddoel was het creëren van de mogelijkheid voor een efficiënte en snelle verplaatsing van zijn troepen. Het betrof een netwerk van 14 verharde wegen naar allerlei delen van zijn Rijk. Het wegdek moest tenminste 4 meter breed zijn en de bermen werden, waar nodig, voorzien van bomen. Deze breedte maakte het mogelijk dat twee wagens elkaar ongehinderd konden passeren. De bomen gaven schaduw voor marcherende soldaten.

Een van die wegen was die van Parijs naar Amsterdam (de Route Impériale nro. 2), waar “onze” Straatweg een onderdeel van vormde. Napoleon heeft op 9 oktober 1811 ervaren dat de bestaande smalle bochtige weg met modderig wegdek tussen Utrecht en Amsterdam⁶⁾ voor een efficiënte

Afbeelding 4: Dit kleine stukje gereconstrueerde wegdek bevindt zich voor het Museum Zuilen aan de Amsterdamsestraatweg in Utrecht.

verplaatsing van zijn troepen zeer ongeschikt was. Gevolg was dat ook hier met grote voortvarendheid gewerkt werd aan een zoveel mogelijk rechte, bredere en verharde weg. (zie afbeelding 4). Tot dat doel werd in de eerste plaats op de geografische kaart (zie afbeelding 5) een rechte lijn getrokken van de Weerdsingel in Utrecht tot de Zijlweg in Maarssen. (tussen herberg “De Reizende Man” en de buitenplaats Hertevelt). Voor dit kilometer-slange traject moesten alle gronden onteigend wor-

Afbeelding 5:

Deel van een anonieme, zeer grote en gedetailleerde manuscriptkaart, ca. 50 x 240 cm. uit 1811, waarop het wegproject van de Weerdsingel tot ca. Huize Hertevelt in Maarssen staat aangegeven. Deze kaart bevindt zich in het RAU, in het gedeelte waterstaatsarchief nr. 40. De kaart is niet geheel in overeenstemming met de werkelijkheid. Van Brocacefrichting Driesprong zijn er twee flauwe bochten naar rechts in de Straatweg.

den. Deze procedure was betrekkelijk eenvoudig. Keizerlijk bevel! Geen weerwoord mogelijk! Wel volgde, nogal eens met vertraging, een financiële vergoeding. Vanaf de Zijlweg werd veelal de bestaande route richting Breukelen gebruikt. Met dien verstande dat bochten werden aangepast en dat dit weggedeelte werd verbreed en het wegdek verhard.

Gezien de technische mogelijkheden van die tijd was de straatweg tussen Utrecht en Amsterdam zeer snel bruikbaar. (zie afbeelding 6)

Om het onderhoud van de straatweg te kunnen betalen, werd er tol geheven. De Utrechtse tol was ongeveer ter hoogte van de huidige kruising met de Marnixlaan. In Maarssen moest tol betaald worden

ter hoogte van de rotonde bij de Bolensteinseweg (zie afbeelding 7).

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

AMSTERDAM, den 29 Augustus.

DE rekwestmeester, rijksgraaf, ridder van het leeuwenvoetstuk van eer en van de keizerlijke orde der Rennie; prefekt van het departement der Zuiderzee;

Verwittigt zijne onderhoorigen, dat de passage over den keizerlijken weg van de 1ste klas, n°. 2, van Parijs naar Amsterdam, voor het gedeelte, begrepen tusschen laatstgemelde stad en Utrecht, door het publiek zal kunnen gebruikt worden met den 1sten september aanstaande.

Amsterdam, den 27sten augustus 1813. Graaf de Castejon.

Afbeelding 6: Bericht uit het "Staatkundig dagblad van het Département der Zuiderzee", maandag 30 augustus 1813. Collectie Museum Zuilen.

Maatregelen: Begraven buiten de kerk

Al tijdens de Bataafse Republiek vanaf 1795 waren er pogingen gedaan het begraven van doden alleen nog te laten plaatsvinden buiten de bebouwde kom. Dat lukte uiteindelijk slechts in een paar gevallen.⁷⁾ In 1810 werd door

Afbeelding 7: Een afbeelding van rond 1890. We kijken in de richting van Maarssen. De tolboom is gesloten, geheel rechts was een vrije doorgang voor voetgangers. Links van de in 1900 opgeheven tol stond nog tot plm. 1904 het tolhuis. Geheel links is nu een restaurant.

Napoleon het begraven in kerken verboden. Dat gold tot het vertrek van de Fransen, eind 1813. De in de tussentijd al aangelegde begraafplaatsen verkommerden vervolgens nogal eens. Toch bleef het streven, door Napoleon krachtig voorgestaan, weliswaar wat op de achtergrond, wél aanwezig. En in 1828, tijdens de regering van Koning Willem I, kwam een nieuwe wet tot stand waarbij geregeld werd dat per 1 januari 1829 niet meer in kerken begraven mocht worden. Dit met uitzondering in aangebouwde familiegraftombes, zoals die van de familie Huydecoper.

Daarvóór kende de voormalige gemeente Maarssen al twee begraafplaatsen buiten de bebouwde kom. In 1755 werd de Duits-Joodse begraafplaats aan de Machinekade in gebruik genomen. En de begraafplaats in Oud-Zuilen werd rond 1780 geopend.⁸⁾ Het kerkhof in Tienhoven werd mogelijk in 1735 in gebruik genomen.

Metingen voor kadastrale kaarten

Naar richtlijnen van de Franse wetgeving, na de inlijving in 1810, werd in 1811 een begin gemaakt met de exacte (driehoeks)meting voor kadastrale kaarten. De bekende waterstaatkundige Cornelis

„Z. M. vatte beide handen van den generaal....”

Afbeelding 8: Al in 1809 was Cornelis Kraijenhoff minister van oorlog onder Koning Lodewijk Napoleon. Gravure naar tekening van Ch. Rochussen, ca. 1885.

Kraijenhoff (zie afbeelding 8) heeft er veel werk voor verzet. Daarnaast hebben vele anderen kaarten getekend. Bij dit gigantische project kwam het door het revolutionaire bewind in Frankrijk ingevoerde metrieke (en decimale) stelsel goed van pas. Toen in 1813 een eind kwam aan de overheersing werd het werk ongewijzigd voortgezet, vaak tegen geringe betaling, tot in 1832 de ca. 17.000 kaarten gereed waren. Deze oorspronkelijke kaarten werden nooit gewijzigd. Veranderingen werden ingetekend op bijbladen. Deze werkwijze heeft tot gevolg gehad dat we nu beschikken over historisch heel betrouwbare en belangrijke topografische gegevens van het begin van de 19e eeuw, waar nog vaak gebruik van wordt gemaakt, ook door de Historische Kring Maarssen.

Militairendienstplicht

Deze werd door Napoleon ingevoerd en de maatregel is van kracht geweest tot 1994. Waarschijnlijk zonder daarbij aan Napoleon te denken, hebben vele mannen onder ons die plicht vervuld.

Burgerlijke Stand

In de circulaire waarin de Onder-Prefekt aangeeft wat er geregeld moet worden i.v.m. de passage van het Keizerlijke gezelschap, dringt hij op niet mis te verstane wijze aan op het zo spoedig mogelijk, op de voorgestelde manier, in orde brengen van de gemeentelijke administratie. De burgerlijke stand vormde hier een belangrijk onderdeel van. Deze werd in principe ingevoerd bij de aansluiting in juli 1810, maar was ruim een jaar later in september 1811 blijkbaar nog niet overal goed geregeld. Na eind 1813 werd de administratie in grote lijnen op de Franse manier voortgezet. Iedereen heeft vanaf de inlijvingsperiode een familienaam. Tot dan werd de registratie zoveel mogelijk bijgehouden in doop-, trouw- en begraafboeken. De oudste zijn van de tweede helft van de 16e eeuw. De boeken zijn niet volledig bewaard gebleven. Dat geldt wel voor de registers van burgerlijke stand, zeker vanaf 1813.

Amsterdams Peil

Op gezag van de Keizer werd door Cornelis Kraijenhoff in 1812 het Amsterdams Peil vastgesteld als vergelijkingsvlak voor het gehele gebied van de grote rivieren en de wateren van de Hollandse De-

De keizer nam hem op van het hoofd tot de voeten...

Afbeelding 9: Hoewel hij overtuigd was van de kwaliteiten van Kraijenhoff wantrouwde Napoleon hem aanvankelijk. De keizer ging spoedig overstag. Hij profiteerde van de kennis van Kraijenhoff. Gravure naar tekening van Ch. Rochussen, ca. 1885.

partementen. Ook deze keizerlijke maatregel heeft nog gevolgen tot in onze tijd.

Organisatie van de Post

In 1752 was de stichting van Statenpost een eerste serieuze poging om tot een meer gecentraliseerde opzet van het postwezen te komen. Vervolgens zijn de Patriotten, na het ontstaan van de Bataafse Republiek in 1795, begonnen met de organisatie van een nationale posterij. Het duurde echter nog tot 1803 voor er een algemeen bestuur kon worden benoemd. Onder invloed van Koning Lodewijk Napoleon (1806-1810) werd in 1807 de nationale postwet afgekondigd. Maar de praktijk bleek moeilijk, vooral door de veelvuldige veranderingen en nieuwigheden. De inlijving door het keizerrijk in 1810 had grote gevolgen voor de post. Omdat de aanpassing bij het al heel ver ontwikkelde Franse postwezen tijd vroeg, werd besloten het bestaande stelsel nog tot 1 januari 1811 te laten voortbestaan. In een groot deel van de 19e eeuw was het Maarsseense postkantoor gevestigd op de Breedstraat bij de gemeentesecretarie. In 1886 werd het, toen

nieuwgebouwde, nabijgelegen postkantoor in de Raadhuisstraat in gebruik genomen. In 1962 volgde de verhuizing naar het nieuwe postkantoor aan de Julianaweg.

Nawoord:

Napoleon heeft, naast deze in het algemeen als positief gewaardeerde maatregelen, een heel negatieve erfenis nagelaten. De vele veldslagen betekenden honderdduizenden doden en verminkten en een veelvoud aan rouwenden. Alleen al de tocht naar Rusland kostte rond 550.000 mensen het leven. Ook bij de Nederlandse militairen in zijn dienst heeft hij duizenden doden op zijn geweten. Economisch was het bewind door het instellen van het Continentale Stelsel (verbod van handel met Engeland) een ramp voor de Nederlandse handel en scheepvaart. Ook de tiërcering van de rente op de staatsschuld raakte veel Nederlanders in hun portemonnee. De rente werd slechts voor 1/3 deel uitbetaald. De torenhoge bezettingskosten en de plunderingen zorgden voor een verdere verarming. De Fransen kwamen in 1795 in een nog betrekkelijk rijk Nederland, bijna 19 jaar

Napoleon liet een groote kaart voor zich uitspreiden...

Afbeelding 10:

Gravure naar tekening van Ch. Rochussen, ca. 1885.

later verlieten ze een straatarm land. Door de Franse overheersing en het verblijf van veel Franse soldaten hier kreeg de Franse mentaliteit een slechte naam. In onze taal bestaan daarvan nog verschillende uitdrukkingen. Wie iets "met de Franse slag" doet, levert half, slordig en onaf werk. In hun omgang met meisjes hier bedienden de Franse soldaten zich van inhoudsloze vleierijtjes. In de volksmond bleven die "Franse complimenten" heten. "Een Franse eed" is een term voor een niet ingeloste belofte. "De Franse kerk staat open". Dat Fransen niet erg populair waren, mag blijken uit deze spottende uitdrukking, die aangeeft dat iemands gulp open staat. "Als een Fransman niets meeneemt, denkt hij dat hij iets vergeten is". Franse soldaten plunderden bij vertrek de door hun bezette gebieden.

Bronnen:

Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarssen. Drs. D. Dekker.

Historisch Nieuwsblad, juni 2012.

Napoleon in Nederland 1811-2011 nr. 3, juni-juli 2011.

Generaal Kraijenhoff door P.H. Craandijk in tijdschrift "Eigen Haard" 1888.

Cornelis Kraijenhoff, Wilfried Uitterhoeve, Nijmegen 2009.

Groot Spreekwoordenboek, samengesteld door Ed van Eeden.

200 jaar Post in Nederland, 1799-1999. Dr. G.

Hogesteder.

Oosthoek encyclopedie, derde druk.

Noten:

1. Zie periodiek Historische Kring Maarssen, jaargang 29, blz. 104 blz. 116.
2. De originelen bevinden zich in het archief van de voormalige gemeente Maarssen in het Regionaal Historisch Centrum in Breukelen.
3. Adjunct maire is de huidige wethouder.
4. De in de tekst genoemde datum, 17 Floréal jaar 8, kwam uit de Frans-republikeinse kalender. Deze werd in Frankrijk in gebruik genomen in de nacht van 21 op 22 september 1792. Men ging uit van 12 maanden van 30 dagen met een totaal dus van 360. Daarbij kwamen 5(6) aanvullingsdagen, met speciale namen. Zo werd het jaar volgemaakt. Jaar 8 was van 22 september 1799 t/m 21 september 1800. Floréal, bloei-maand, was van 20 april t/m 19 mei. 17 Floréal was dus op 6 mei 1800. Per 1 januari 1806 werd "onze" Gregoriaanse kalender uit 1582 weer in gebruik genomen op last van Napoleon.
5. In de tijd dat Napoleon passeerde, stond op het huidige grote grasveld bij Doornburgh nog juist het imposante huis Elzenburg. Het was al meer dan een jaar onbewoond en door de algemene verarming lukte het niet het te verkopen. Op 2 april 1811, een jaar voor de afbraak, werd het huis nog een keer feestelijk gebruikt voor de bruiloft van de dochter van de eigenaren, de heer en mevrouw Nepveu uit Utrecht.
6. In Utrecht en Maarssen was dat de Daalsedijk(weg).
7. In de Zuidelijke Nederlanden was in enkele delen al sinds 1784 een verbod tot begraven in kerken van kracht. Roermond kende rond 1800 al begraafplaatsen buiten de stad.
8. Bij de R.K. Kerk bij Berestein werd in 1828 een eigen kerkhof aangelegd. Onder meer omdat het kerkhof bij de Nederlands Hervormde Kerk te klein werd, is in 1929 de algemene begraafplaats er gekomen, aan de Straatweg naast de Rooms-Katholieke.

Met dank aan Hans van Bommel voor de samenwerking bij het archiefonderzoek en aan Bert de Ruiter voor de digitale verzorging van het geheel. ●

Uit het fotoarchief van Jan J. van Dijk

deel 6

Door: Jan J. van Dijk

Was het nu boerderij 'Meerwijk, Mariahoeve' of 'De Hoek'

We hebben het over de boerderij Mariahoeve, die

dit jaar in november 35 jaar geleden werd gesloopt. De Friese boerderij heeft op de plaats gestaan waar nu de brug over de Vecht en de Sweserengseweg

UN - 1 september 1978

Boerderij De Goeij wordt gesloopt voor aanleg Zuilense Ring

Dit pittoreske tafereeltje is geen lang leven meer beschoren. Het is de boerderij van De Goeij aan de Molenweg aan de Vecht die moet wijken voor de aanleg van de Noordelijke Randweg. De Vecht wordt op dit punt verlegd om daar een kruispunt aan te leggen voor de Noordelijke Randweg (NRU) en de S-23 vanaf de Norbruislaan. Boer Jaap de Goeij vertrekt eind dit jaar en verhuist naar Nieuwegein. Aan de andere kant van de Vecht op de rechteroever woont veehouder Peek die door de start van de werkzaamheden voor de Noordelijke Randweg 11 ha. van zijn land kwijt raakt. De Noordelijke Randweg wordt dwars door zijn land aangelegd, zodat straks 7 ha. achter de boerderij en 6 ha. aan de andere kant van de Randweg ligt (Foto Jan J. van Dijk).

ligt. Volgens de gegevens die we kregen Jaap de Goeij, zoon van veehouder Arnold de Goeij werd de boerderij drie dagen voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog op 7 mei 1940 door zijn ouders betrokken.

Begin 20e eeuw was Maria de Leeuw een van de vele eigenaars van een hofstede met een lang verhaal. Boerderij ofwel hofstede Meerwijk werd in 1906 verkocht aan Booi Horjus, die uit het Friese Hindeloopen kwam en zijn geluk in het Utrechtse

Zuilen zocht. Hij verbouwde veel aan de hofstede, die een nieuwe naam Mariahoeve kreeg, wat veelal gebeurde bij een nieuwe eigenaar. Door leningen en het niet op orde hebben van zijn bedrijfsvoering ging Horjus in oktober 1912 failliet en werd de Maarssense notarisfamilie Van Nieuwenhuizen de eigenaar tot 1931. De bouw van de boerderij in Friese stijl met een Hollandse stalindeling is uniek in deze streek. Zo lag de groep¹⁾ naar de buitenmuur en de koppen van de koeien stonden naar de deel

VAR donderdag 30 november 1978

Boerderij ten prooi aan het verkeer Waar nu puin ligt komt straks water

Verleden week donderdag 23 november viel de boerderij, waar het laatst de fam. De Goeij heeft gewoond en haar veehoudersbedrijf uitoefende. De boerderij is ten prooi gevallen aan de slopershamer, voor de aanleg van de Noordelijke Randweg. De zijmuren waren al verwijderd, de steunpalen stonden nog overeind toen onze fotograaf Jan J. van Dijk het gebeuren vastlegde met zijn spiegelreflexcamera. Op de plaats waar nu nog de puinhopen van de boerderij te vinden zijn, zal over een jaar 'de Schone Vecht liggen'. En waar nu de Vecht loopt, komen de afritten naar de Maarsseveense Plassen. Weer een mooi en rustig hoekje in Maarssen opgeofferd (Foto's Jan J. van Dijk).

wat bij een echte Friese boerderij in Friesland niet het geval is. De boerderij werd in 1940 betrokken door de familie De Goeij. Boer Arnold de Goeij zat er nog maar kort in toen de polder Westbroek en Maarsseveen onder water gezet zouden worden in mei 1940 om het eventueel optrekkende Duitse leger de weg te versperren. Op het stukje grond van 5 ha. bij de boerderij Mariahoeve aan de Molenweg zijn toen 900 tot 1000 koeien gestald. De Goeij hoefde al het aangevoerde vee niet zelf te verzorgen, dat deden de veehouders van wie het vee was, zij kwamen hiervoor dagelijks vanuit de polder naar de Mariahoeve. De boerderij werd in 1945 gepacht door Arnold de Goeij van de toenmalige gemeente Zuilen die Mariahoeve in 1931 aankocht. De boerderij ging in 1954 over naar de gemeente Maarssen toen Oud-Zuilen bij Maarssen kwam. De Provincie Utrecht kocht later de boerderij en grond aan voor de aanleg van de Noordelijke Randweg Utrecht of wel Zuilense Ring. Jaap de Goeij (geb. 1948) nam in 1970 de boerderij van zijn vader Arnold over. Jaap is maar kort boer geweest aan de Molenweg. In 1978 verliet hij gedwongen de Mariahoeve en werd boer in IJsselstein waar hij nu nog een kaasboerderij heeft in Het Klaphek bij de Lekdijk. Op 30 augustus 1978 liep langs de Vecht het vee van De Goeij in grote getale (foto Utrechts Nieuwsblad). Het was een pracht gezicht met op de achtergrond de grote Friese boerderij, waar velen hun fietstochtje langs de Vecht voor onderbraken. Bij een Friese boerderij is geen hooiberg zoals in het

Hollandse gebruikelijk is. Het hooi werd boven de koeien op de hooizolder opgeslagen. In het totale pand van de stallen was ook een bietengang waar de voederbieten werden opgeslagen. In de winter als de koeien op stal stonden werden de bieten dagelijks met de hand of later met de bietensnijmachine versneden tot schijven veevoer.

In november 1978 is de Mariahoeve sloopklaar gemaakt. Het slechte hout ervan werd direct verbrand. Eind november stond er nog alleen het geraamte van eens een statige Friese boerderij, die met een vrachtwagen om is getrokken (foto) en als een kaartenhuis in elkaar stortte.

Nu zal er bij u als lezer de vraag over blijven hoe het kan dat de boerderij boven het water van de Vecht heeft gestaan. Om het hele wegenplan en de brugaansluitingen zo soepel en veilig mogelijk te maken, moest de Vecht worden verlegd voor het totale plaatje van de aanleg van de NRU ofwel Zuilense Ring.

Over de boerderij 'Mariahoeve' die eerder hofstede 'Meerwijk' heette, staat in het periodiek van 2011 38e jaargang nr. 2 op pagina 44 en 45 een artikel uit de periode vóór 1900 van Hennie van Elk over de 'hofstede Meerwijk deel 2'.

Noot

1) De gemetselde goot in de stal achter de koeien, waarin de uitwerpselen werden opgevangen ●

Uit de oude schoenendoos (nr. 51) Op de foto bij het botenhuisje aan de Vecht

Door: Hans Sagel

Uit het archief van de Kring ditmaal een foto met een groep meisjes. Mogelijk bezig met een zondags wandelingetje langs de Vecht in Maarssen. De plaats waar dit kleine zwart-wit kiekje, afmeting origineel 6x9 cm, werd gemaakt, is makkelijk herkenbaar. Zonder enige twijfel is op de achtergrond het bekende botenhuisje aan de Vecht op de hoek van het Timmermanslaantje en het Zandpad te zien en zitten de dames op het tuinmuurtje van de woning

van de familie Van Hal. Maar wie zijn de dames die hier, aan de kleding te zien, omstreeks 1950 werden gefotografeerd? Is de meest linkse dame misschien een leidster van het groepje? Ze lijkt immers wat ouder dan de overige personen. Was het een clubje vriendinnen uit Maarssen of waren het misschien patiënten uit het verderop aan het Zandpad gelegen rusthuis voor verpleegkundigen in Vechtoever of zijn het pupillen van het Rijksinternaat voor Soci-

ale Jeugdzorg, dat van 1946 tot 1959 gevestigd was in het nabije Goudestein? Mogelijk is de foto toch iets ouder en stamt hij uit de tijd dat huize Goudestein tijdens WOII gebruikt werd door de Nederlandse Arbeidsdienst voor meisjes? We weten het antwoord helaas niet, maar hopen er, met uw hulp, ook ditmaal weer snel uit te komen.

Naar aanleiding van de foto (Zesde klas van de openbare lagere school aan de Breedstraat in Maarssen) in het vorige nummer ontving ik een aardige reactie van de heer Jans Dijk, voormalig hoofd van de Koningin Emmaschool in Oud-Zuilen. Hij herkende in een van de leerlingen Geesje Bosma, een collega met wie hij zo'n zestig jaar geleden heel fijn samenwerkte. Over die tijd schreef hij mij ondermeer: "Net in Oud-Zuilen benoemd (als hoofd der school) moest ik een juffrouw zoeken en die vond ik in je Oude Schoendoos, nr. 50, d.w.z. Geesje Bosma, bovenste rij, derde van rechts, wonende in de Friesebuurt aan de Amsterdamsestraatweg. Flink

van postuur, rood haar, blauwe ogen en sproeten. Enig kind uit een Friese familie, die hier met Twijnstra c.s. was terechtgekomen. Vers van de kweekschool had ze in no time in de gaten hoe de kinderen, zij zelf, haar ouders en ik gelukkig (voor mij geldt dat geluk hier staat voor tevreden, voldaan) konden worden. Na enige jaren vertrok ze naar Amsterdam en verloor ik haar uit het oog". Aan het eind van zijn briefje, na wat mededelingen over de Breedstraatschool, eindigt meester Dijk met: "Maar juffrouw Bosma: Alle lof!" Conclusie, na vele jaren, nog steeds een prima getuigschrift voor leerling en juf Geesje Bosma uit Maarssen.

Hebt u op- of aanmerkingen naar aanleiding van deze rubriek of misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan: J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, tel: 561457, e-mail: J.H.Sagel@kpnplanet.nl. ●

Over historie gesproken

Het Olde Regthuys

sinds 1657

Eten, drinken

Leuk eten? leuk eetenje!

www.hetolderegthuys.nl

Het Olde Regthuys, Laan van Nitterlake 101
3612 BP Tienhoven, Telefoon 0846 - 23 13 82

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

PYGMALION BEELDENDE KUNST

Nederlandse schilderkunst en grafiek van eind 19de eeuw
& beeldhouwkunst van midden 20ste eeuw

Grote collectie Vechtschilders met werken van
P.J. Lutgers, Nicolaas Bastert,

Fred. Van Rossum du Chattel, Willem van Leusden e.v.a.

Tevens bijzondere boeken over de Vechtstreek o.a.

*S. Stopendaal "De Vechtstroom, Van Utrecht tot Muiden,
verheerlijkt door honderd gezichten" (1790),*

P.J. Lutgers, "Gezigten aan de rivier de Vecht" (1836)

Open: tijdens tentoonstellingen vrij. t/m zo.-13 tot 17 uur & op afspraak
Langebracht 44 - 3601 AJ Maarssen Tel: 0346-556736 Jaap.Versteegh@Pygmalion-art.com
www.pygmalion-art.com

TWEEWIELER-SPECIALIST

"DE HAAN"

NASSAUSTRAT 99-105
MAARSSSEN 0346.561615
www.dehaantweewielers.nl

TWEEWIELER-SPECIALIST

"DE HAAN"

NASSAUSTRAT 99-105
MAARSSSEN 0346.561615
www.dehaantweewielers.nl

Nassaustraat 14
3601 BG Maarssen
t 0346 - 58 50 30
f 0346 - 58 50 40
e ritter@era.nl

www.eraritter.nl

Erwin Ritter en Annemarie Ritter-van Duuren

• aankoop • verkoop • verhuur • taxaties • hypotheek